

ICT IN DETENTIE: PRISON CLOUD ALS BRUG TUSSEN GEVANGENIS EN SAMENLEVING

Aantal woorden: 16 589

Joline Van Steenberghe

Studentennummer: 01110029

Promotor: Prof. dr. Rudi Roose

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in het Sociaal Werk

Academiejaar: 2016 - 2017

“Nu hebben ze mij hier gedropt. Prison Cloud is mij opgedragen. Dat is in mijn leven gesmeten zeg maar. En de enige manier om Prison Cloud kwijt te geraken is door vrij te komen. Maar anders kan je hier nu niet zonder Prison Cloud. Je hebt dat nodig nu, dat is je overlevingspakket.”

(L, interview 3, 2017)

“ICT in detentie: Prison Cloud als brug tussen gevangenis en samenleving”

Joline Van Steenbergen – 01110029

Academiejaar: 2016 – 2017

Master in het Sociaal Werk

Promotor: Prof. dr. Rudi Roose

Samenvatting

Het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) dringt door tot in de kleinste poriën van ons bestaan. ICT-gebruik houdt geen halt aan de deuren van een gevangenis. Om aan deze digitale evolutie tegemoet te komen, werd in de gevangenis van Beveren en Leuze Prison Cloud geïmplementeerd. Prison Cloud is een sterk beveiligd online dienstenplatform dat een gedetineerde de kans geeft een aantal handelingen vanop cel uit te voeren. In dit kwalitatief onderzoek werd de vraag gesteld wat de installatie van Prison Cloud betekent voor de hulp- en dienstverlening in detentie in relatie tot re-integratie. Om deze vraag te beantwoorden werd een documentenanalyse van beleidsdocumenten uitgevoerd en semigestructureerde interviews van gedetineerden afgenomen. Uit de eerste analyse kwam naar voren dat Prison Cloud beleidsmatig vanuit verschillende logica's wordt ingevoerd: de logica van het recht, de logica van de hulp, de logica van de responsabilisering en de logica van de re-integratie. Prison Cloud situeert zich op het snijvlak van deze vier logica's en afhankelijk van de beleidsinstantie krijgt de ene logica een dominantere positie toegewezen dan de andere. Uit de interviews bleek dat gedetineerden naast een algemene positieve indruk van Prison Cloud verschillende kanttekeningen toevoegen. Deze kanttekeningen vormen dualiteiten die in Prison Cloud verscholen zitten: de dualiteit van contact, de dualiteit van controle en de dualiteit van re-integratie. Samenvattend kan gesteld worden dat voor gedetineerden de installatie van Prison Cloud het risico op een afzwakking van de hulp- en dienstverlening kan inhouden. Algemeen kan geconcludeerd worden dat Prison Cloud een hulpmiddel kan betekenen maar niet gelijk gesteld mag worden met hulpverlening. Bovendien bevat Prison Cloud weinig kansen om bij te dragen tot re-integratie. Aangezien Prison Cloud wordt ingezet ter versterking van het hulp- en dienstverleningsaanbod is het belangrijk Prison Cloud blijvend in de hulp- en dienstverleningskaart te brengen en te positioneren ten aanzien van re-integratie.

Voorwoord

Pen neer, boeken toe. Het laatste woord is geschreven, het zit er op. Een masterproef schrijven doe je niet alleen. Ik grijp dit voorwoord dan ook graag aan om enkele mensen te bedanken.

Allereerst wens ik mijn promotor Prof. dr. Rudi Roose van harte te bedanken voor de suggesties, goede raad, tips, en de vrijheid om zonder voorgevormd sjabloon aan de slag te kunnen gaan. Eveneens wil ik graag Jochen Devlieghere bedanken voor de aanvullingen en geruststellingen.

Daarnaast dank ik ook de gevangenis van Beveren en in het bijzonder de respondenten die wilden deelnemen aan dit onderzoek.

Verder een welgemeende 'dankjewel' aan de onderwijscoördinator en de lesgevers van Basiseducatie die werkzaam zijn in de gevangenis van Beveren.

Ook wil ik mijn ouders bedanken voor de steun en de kans om te studeren.

Als laatste een bijzondere dank aan mijn vriend voor de *“je bent goed bezig”* en *“het komt wel goed”*-aanmoedigingen.

Inhoudstafel

Samenvatting	3
Voorwoord	4
1. Probleemstelling	7
2. ICT-ontwikkeling in detentie	11
2.1. Digitalisering binnen de muren: een internationale schets	11
2.2. Digitalisering in detentie: een weg naar re-integratie?	14
2.3. Een digitale kloof	15
2.4. Prison Cloud en zijn werking	17
3. Methodologisch kader	21
3.1. Onderzoeksopzet	21
3.2. Dataverzameling	21
3.2.1. Methoden van dataverzameling	21
3.2.2. Plaats van dataverzameling	23
3.2.3. Onderzoeksprocedure	23
3.2.4. Onderzoeksparticipanten	24
3.3. Analyse	25
3.4. Kwaliteit van het onderzoek	26
3.4.1. Positie van de onderzoeker	26
3.4.2. Betrouwbaarheid	26
3.4.3. Validiteit	27
4. Resultaten en belangrijkste beschouwingen	28
4.1. Documentenanalyse van beleidsdocumenten: Een verhaal van logica's	28
4.1.1. Resultaten	28
4.1.2. Belangrijkste beschouwingen	31
4.2. Semigestructureerde interviews: Een verhaal van kanttekeningen	34
4.2.1. Resultaten	34
4.2.2. Belangrijkste beschouwingen	42
5. Besluit	46
5.1. Conclusie. Prison Cloud, een scherm met een lintje aan?	46
5.2. Beperkingen van het onderzoek en aanbevelingen voor verder onderzoek	49

Bibliografie	50
Bijlagen.....	56
Bijlage 1: Overzicht hulp- en dienstverlening gevangenis van Beveren	56
Bijlage 2: Toelating onderzoek gevangenis van Beveren	57
Bijlage 3: Uitnodiging en uitleg over het onderzoek via Prison Cloud	58
Bijlage 4: Informed consent	59

1. Probleemstelling

Een gedetineerde behoudt, ondanks zijn vrijheidsberoving, het recht op een menswaardig bestaan (Interdepartementale Commissie, 2000). Dit recht impliceert ook het recht op hulp- en dienstverlening (Gemengde Commissie, 2015). Het Vlaamse hulp- en dienstverleningslandschap aan gedetineerden werd in 2000 uitgetekend in het gelijknamig Strategisch Plan (Interdepartementale Commissie, 2000). Het vertrekpunt hierbij is de notie rechtsburgerschap (Hellemans, Aertsen & Goethals, 2008). Dit impliceert het blijvende lidmaatschap van de gedetineerde in de samenleving (Claes & Brosens, 2015). Ook in het meest recente Strategisch Plan (2015-2020) bouwt men verder op de idee van een blijvend rechtsburgerschap van een gedetineerde. De missie is, net zoals bij het vorige plan, het waarborgen van *“het recht van alle gedetineerden en hun directe sociale omgeving op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening, zodat ze zich kunnen ontplooien in de samenleving”* (Interdepartementale Commissie, 2000; Gemengde Commissie, 2015).

Om een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod te bevorderen, worden samenwerkingsakkoorden tussen justitie en de Vlaamse Gemeenschap gesloten. Het eerste akkoord dateert van 1994 en werd in 2014 vernieuwd (Federale Staat & Vlaams Gewest, 1994; 2014). Ook hier wordt eenzelfde doelstelling vooropgesteld: *“het volwaardig en harmonisch ontplooien van de gedetineerde in de samenleving”* (Vlaamse Gemeenschap, n.d.). Het ‘zich ontplooien in de samenleving’ verwijst naar re-integratie als einddoel van de detentie zoals vooropgesteld in beide strategische plannen (Interdepartementale Commissie, 2000; Gemengde Commissie, 2015).

Het recht op een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod in detentie wordt afdwingbaar gemaakt in het Decreet betreffende ‘de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden’ (2013). Ook het decreet stelt re-integratie in de samenleving als doel en stelt dat hiervoor de opgebouwde hulp- en dienstverlening van een gedetineerde verder moet uitgebouwd worden na vrijlating (Claes & Brosens, 2015; Paterson, 2013). Het decreet stelt zes doelstellingen van de hulp- en dienstverlening op: (1) de zelfontplooiing van de gedetineerde stimuleren; (2) het sociale, relationele en psychische evenwicht van de gedetineerde herstellen; (3) de negatieve gevolgen voor de gedetineerde en zijn omgeving veroorzaakt door en tijdens detentie beperken; (4) de integratie en participatie in de samenleving na de detentieperiode

bevorderen; (5) een proces van herstel tussen dader, slachtoffer en samenleving stimuleren; (6) de kans op herval beperken (Vlaamse Overheid, 2013). Doelstelling vier en vijf geven de intentie van de Vlaamse overheid weer om een brug te bouwen tussen gevangenis en samenleving. Deze brug naar de samenleving sluit aan bij het IMPORT model waarbij activiteiten van buiten de samenleving zo veel mogelijk binnen gebracht moeten worden (Brosens, 2015). Het aanbod van hulp- en dienstverlening buiten de gevangenis dient met andere woorden het equivalent te zijn van het aanbod binnen de gevangenis (Claes & Brosens, 2015). Deze overeenstemming is geen evidentie volgens het 'Strategisch Plan 2015-2020': *“De samenhang tussen het aanbod van de partners binnen de muren enerzijds en de verbinding met het leven (en de hulp- en dienstverlening) na detentie anderzijds is de grootste uitdaging voor de toekomst”* (Gemengde Commissie, 2015).

De brug tussen samenleving en gevangenis kan gerealiseerd worden door het installeren van een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod in detentie dat gelijkaardig is aan het aanbod in de samenleving (Claes & Brosens, 2015). Het uitbouwen en aanbieden van een hulp- en dienstverleningsaanbod kent enkele obstakels. Allereerst geeft het Strategisch Plan van 2015 aan dat niet alle gedetineerden bereikt worden door het hulpverleningsaanbod (Gemengde Commissie, 2015). Brosens (2015) wijst op een eerder lage participatiegraad aan het aanbod in detentie. Dit sluit aan bij een tweede obstakel: de behoeften van de zwakste groep in detentie ten aanzien van een hulp- en dienstverleningsaanbod zijn niet gekend (Gemengde Commissie, 2015). Het Strategisch Plan wenst hieraan tegemoet te komen door tegen 2020 een behoeftegericht aanbod op te stellen specifiek gericht op – en in overleg met – de zwakste doelgroep in een gevangenis (Gemengde Commissie, 2015). Ten derde is de uitbouw van een hulp- en dienstverleningsaanbod in detentie sterk afhankelijk van de lokale context in een gevangenis, en dus ook van het gevoerde beleid, de beschikbare infrastructuur en de personeelsinzet (Gemengde Commissie, 2015). Een laatste obstakel kan gevonden worden in de overbevolking van de Belgische gevangenissen. In 2004 stelden Vanthuyne en Roose de vraag naar de absurditeit van een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod in een context van overvolle gevangenissen en een verouderde infrastructuur (Snacken, 2007; Van Campfort, Demeersman & Nuyts, 2009). De maximumcapaciteit van onze gevangenissen bedraagt 10.108 gedetineerden (Geens, 2015). In 2015 telden onze gevangenissen 11.244 gedetineerden, ruim 300 minder dan het jaar daarvoor (Geens, 2015). Minister Geens wijt deze daling aan de uitbouw van het elektronisch toezicht (Geens, 2015).

De brug tussen samenleving en detentie is aldus nog niet ten volle gerealiseerd. Een zinvolle bijdrage aan het bouwen van deze brug wordt gevonden in het gebruik van Informatie en Communicatie Technologieën (ICT) in detentie (Beyens, 2015; Bocklandt, 2016; Gemengde Commissie, 2016). Volgens Jewkes en Johnston (2009) is het gebruik van ICT in detentie een mensenrecht en biedt het de mogelijkheid 'bij te blijven' met de digitale transformaties van de samenleving. ICT-gebruik in gevangenissen zou bovendien kunnen bijdragen tot een optimale re-integratie (Beyens, 2015). In Vlaanderen krijgt het gebruik van ICT in detentie een concrete invulling door Prison Cloud: *“het ICT-paradepaardje van het Belgische gevangeniswezen”* (Beyens, 2015). *“Prison Cloud is een sterk beveiligd en flexibel dienstenplatform voor gedetineerden”* (Ebo Enterprises, 2016). Prison Cloud is vandaag actief in de 'gedigitaliseerde gevangenissen' Beveren en Leuze; en kan aangeboden worden in drie talen: Nederlands, Frans en Engels. Documenten of informatie worden echter beperkt tot het Nederlands (Bocklandt, 2016). Elke gedetineerde in zo'n 'gedigitaliseerde gevangenis' bezit een computer waarmee hij toegang heeft tot Prison Cloud en op deze manier het intranet kan raadplegen of gebruik kan maken van verschillende services (Bocklandt, 2016).

Prison Cloud wordt beleidsmatig vanuit twee hoeken benaderd. Zowel de Federale Overheidsdienst Justitie als de Vlaamse overheid schrijven een eigen functie toe aan Prison Cloud. Justitie ziet Prison Cloud als een middel om veiliger te functioneren binnen de muren van detentie (Meurisse, 2012). Dit betekent dat Prison Cloud een technische opportuniteit is waardoor enerzijds gedetineerden een “zinvolle invulling aan hun tijd” kunnen geven en anderzijds minder bewegingen noodzakelijk worden en er dus een veilige en efficiënte omgeving wordt gecreëerd (Meurisse, 2012). Deze zinvolle tijdsbesteding moet volgens Federaal minister van Justitie Geens re-integratiegericht worden ingevuld: *“Het aanwakkeren van zelfvertrouwen, zelfwaarde, sociale vaardigheden en een individuele benadering zijn belangrijke voorwaarden om de detentieperiode re-integratiegericht in te vullen”* (Geens, 2015). Aan de zijde van de Vlaamse overheid wordt Prison Cloud gezien als tool om digitale vaardigheden aan te leren, dit in het kader van een succesvolle re-integratie (Gemengde Commissie, 2015).

Opvallend is dat beide instanties – justitie en de Vlaamse overheid – de doelstelling van Prison Cloud kaderen in een re-integratieverhaal (Geens, 2016; Gemengde Commissie, 2015; Meurisse, 2012). Prison Cloud wordt ingezet als een versterking van het hulp- en dienstverleningsaanbod om een brug te slaan tussen samenleving en detentie (Beyens, 2015;

Bocklandt, 2016; Gemengde Commissie, 2016). Er heerst echter geen eenduidigheid hoe die brug gebouwd wordt. Met andere woorden: de weg naar re-integratie wordt door beide beleidsinstanties op een verschillende wijze ingevuld. In functie van de installatie van een kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening is het belangrijk na te gaan wat Prison Cloud precies betekent voor de hulp- en dienstverlening in detentie. Aangezien een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod een weg is naar een succesvolle re-integratie (Gemengde Commissie, 2013; Vlaamse Overheid, 2015), is het ook relevant de betekenis van Prison Cloud ten aanzien van re-integratie in kaart te brengen.

Deze masterproef wil hieraan een bijdrage leveren door de volgende centrale onderzoeksvraag te stellen: Wat betekent de installatie van Prison Cloud voor de hulp- en dienstverlening in detentie in relatie tot re-integratie?

Deze centrale onderzoeksvraag zal worden aangevuld met volgende deelvragen:

- Vanuit welke beleidsmatige logica's wordt Prison Cloud geïnstalleerd?
- Hoe verhoudt Prison Cloud zich ten aanzien van het recht op hulp- en dienstverlening?
- Wat betekent Prison Cloud voor het recht op hulp- en dienstverlening vanuit het perspectief van de gedetineerde?

Om deze vragen te beantwoorden wordt gestart met het aanhalen van relevante literatuur met betrekking tot ICT in detentie. Deze literatuur werd verzameld via wetenschappelijke databanken zoals Web of Science, via de faculteitsbibliotheek en via tijdschriften als 'Panopticon', 'Ethiek en Maatschappij' of 'Alert'. Ook via de zoekmachine Google werden artikels, jaarverslagen of beleidsdocumenten geraadpleegd. De zoektermen die in deze context werden gehanteerd waren: Prison Cloud, digital poverty, digital divide in detention, reintegration en hulp- en dienstverlening in detentie.

Verder wordt de onderzoeksopzet uitgetekend in een methodologisch kader. Daarna worden de resultaten besproken en vervolgens in een conclusie gegoten waarin getracht wordt een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen.

2. ICT-ontwikkeling in detentie

In dit hoofdstuk wordt relevante literatuur omtrent digitalisering in detentie aangehaald. Er wordt gestart met het internationaal duiden van digitalisering in detentie. Vervolgens wordt het verband tussen ICT in detentie en re-integratie geschetst. Daarna wordt een apart deel aan de 'digitale kloof' gewijd. Als laatste wordt Prison Cloud met al zijn functies in kaart gebracht.

2.1. Digitalisering binnen de muren: een internationale schets

In verschillende landen worden inspanningen geleverd om informatie- en communicatietechnologieën door te voeren binnen de muren van een gevangenis (Knight, 2015). In wat volgt worden digitale evoluties in het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten van Amerika en enkele landen in Europa besproken aan de hand van verschillende digitale mogelijkheden: email, internet, virtueel contact, en e-learning.

A) Email

In het VK werd in 2006 het systeem 'email a prisoner' geïmplementeerd door Prison Technology in 85% van de gevangenis (Prison Technology, 2017). Via dit systeem krijgt een gedetineerde een uitgeprinte versie van een e-mail met de mogelijkheid een schriftelijk antwoord terug te sturen (Knight, 2015). Doordat het antwoord niet elektronisch gebeurt, is er geen sprake van een echte 'email-ervaring' (Knight, 2015). Het antwoord van de gedetineerde wordt volgens Prison Technology kosteloos gescand en doorgestuurd naar de afzender, de afzender betaalt voor het versturen van een 'email' minder dan een postzegel (Prison Technology, 2017). NOMS (National Offender Management Service) stelt in een evaluatie van 'emailaprisoner' echter dat gedetineerden in 78% van de gevallen verantwoordelijk werden gesteld voor de aankoop van papier, enveloppen of inktpatronen (NOMS, 2009). Het systeem blijkt daarnaast veiliger en efficiënter te zijn dan het gewone postsysteem omdat beampten geen tijd moeten spenderen aan het controleren van binnenkomende post op verboden goederen (NOMS, 2009).

De VSA kent een uitgebreider systeem dan emailaprisoner, namelijk het Trust Fund Limited Inmate Computer System (TRULINCS) waar gedetineerden een email digitaal kunnen bekijken

zonder internettoegang (BoP, n.d.). Gedetineerden kunnen via dit elektronisch systeem, ontworpen door Bureau of Prisons (BoP), een contactlijst opstellen na goedkeuring door zowel de gevangenis als de gewenste contactpersonen (Knight, 2015).

B) Internet

Gedetineerden in het VK genieten geen toegang tot het internet (Knight, 2015). Wanneer er toch uitzonderlijk toegang is, vindt dit plaats in het kader van virtueel leren, huisvesting en gezondheidszorg (Champion & Edgar, 2013). Internettoegang in de gevangenissen van de VSA varieert naargelang de staat. Kansas, Louisiana, Hawaï, en Connecticut staan een beperkte toegang toe. Scandinavische landen beschikken over enkele gevangenissen waar gedetineerden een volledige toegang hebben tot internet (Wilson, 2008). Knight (2015) beschrijft hoe internettoegang in België dicht aanleunt bij de 'echte wereld' via het systeem van Prison Cloud. Ebo Enterprises (2017) stelt echter dat het bezoeken van websites of sociale media nooit mogelijk is tenzij het bekijken van een bepaalde website per uitzondering.

C) Virtueel contact

Door virtueel contact kunnen meer betekenisvolle relaties worden ontwikkeld dan enkel door face-to-face contactmomenten (Champion & Edgar, 2013). Virtueel contact zoals video conferenzen is in het VK enkel toegelaten met een advocaat (Knight, 2015). Een virtueel contactmoment met familie en andere naastbestaanden is wenselijk (Champion & Edgar, 2013). Een ouder in detentie kan immers de beslissing nemen geen kinderbezoek toe te laten tijdens de detentieperiode uit angst voor traumatische ervaringen (Champion & Edgar, 2013). Een virtueel bezoek kan familiebanden onderhouden en zo aan deze bezorgdheid tegemoet komen. Terwijl Ierland en Nederland mogelijkheden tot video conferences ontwikkelen, vormt dit in de VSA reeds een realiteit (Knight, 2015). Een virtueel gesprek werd mogelijk gemaakt eind jaren '90 om tegemoet te komen aan de lange afstanden die naastbestaanden moesten doen om een bezoek af te leggen aan de gevangenis (Knight, 2015). De prijs voor een dergelijke conversatie varieert van een aantal minuten gratis tot \$15 per 30 minuten, afhankelijk van de gevangenis (Knight, 2015). In tegenstelling tot het Prison Cloud systeem in België kunnen telefoongesprekken of video conferences in het VK of de VSA worden opgenomen (Knight, 2015).

D) E-learning

Mensen in detentie worden vaker geconfronteerd met leerproblemen (Loucks, 2007). Een beperkte toegang tot leermogelijkheden verhoogt een negatieve beeldvorming van educatie (Morgan & Kett, 2003). Veel landen erkennen daarom de nood aan een uitgebouwd leersysteem en experimenteren met digitale mogelijkheden (Knight, 2015).

In verschillende landen zoals Nederland, Ierland, Denemarken en België wordt met mondjesmaat 'Open University' toegestaan. Open University telt in het VK 1500 gedetineerden onder zijn studenten (Tickle, 2012). Open University evolueerde de laatste jaren echter naar een uitsluitend online aanbod wat de toegang voor gedetineerden bemoeilijkte (Jewkes & Johnston, 2009). Daarnaast wordt in het VK geïnvesteerd in Virtual Campus: een beveiligde leeromgeving die toegang verschaft tot een beperkt aantal websites, leermateriaal en links naar jobmogelijkheden (Turley & Webster, 2010). Virtual Campus is zijn kinderschoenen nog niet geheel ontgroeid. Gedetineerden ondervinden vaak nog organisatorische en technische problemen zoals een slechte internetverbinding of een geannuleerde login (Knight, 2015). Deze beperkingen bemoeilijken de kans op slagen omdat gedetineerden niet kunnen deelnemen aan forums of omdat ze geen lesgever/tutor kunnen bereiken (Tickle, 2010).

In de Verenigde Staten wordt gesneden in het budget voor educatie aan gedetineerden (Prison Education News, 2011). In een Amerikaanse gevangenis kan men verschillende diploma's halen via zelfstudie en afstandsleren. Opleidingen zoals het middelbaar onderwijs, verdergezet onderwijs, een bachelor, enkele masters, bijbelstudie en opleidingen van technische aard worden aangeboden (Prison Education News, 2011). Uitgezonderd een middelbaar diploma, dienen gedetineerden andere onderwijsprogramma's zelf te bekostigen.

Prison Cloud, het unieke ICT-systeem in Belgische gevangenissen, doet veel landen in de richting van België kijken (Knight, 2015). De UK exploreert mogelijkheden om een vergelijkbaar systeem in te richten. Ook Noorwegen, Zweden en Nederland zien België als pionier op vlak van digitale ontwikkeling in detentie (Knight, 2015). Ondanks verschillende inspanningen komt wereldwijd de introductie van digitale technologieën in detentie traag op gang en hinken ze achter op de geïnstalleerde technologieën in de samenleving.

2.2. Digitalisering in detentie: een weg naar re-integratie?

Het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) kent de laatste decennia wereldwijd een enorme stijging (De Witte, Declercq & Hermans, 2015). Een toenemende ontwikkeling van ICT houdt geen halt aan de deuren van een gevangenis. Het digitaliseringsproces dringt ook door in detentie (Claes & Brosens, 2015). Het uitgangspunt van de Belgische detentieregeling is immers het IMPORT-model waarbij activiteiten van buiten de samenleving zo veel mogelijk binnen gebracht moeten worden en een afspiegeling van deze samenleving moeten vormen (Brosens, 2015).

Het IMPORT-model stoelt op het normaliseringsprincipe dat in 1987 reeds omschreven werd in de European Prison Rules (Raad van Europa, 1987). Dit principe stelt dat het detentieleven zo dicht mogelijk moet aansluiten bij het leven in vrijheid (Raad van Europa, 1987). Van Zyl Smit en Snacken (2009) stellen zich de vraag hoe het mogelijk is een leven in detentie, dat fundamenteel anders is dan een leven in “the outside world”, te normaliseren. Zij maken hiervoor een opdeling tussen een individueel en een collectief niveau van normalisering (Van Zyl Smit & Snacken, 2009).

Normalisering op individueel niveau houdt verband met de verschillende sociale rollen die een mens in de samenleving vervult, ook een gedetineerde. Een gevangenis beknot de diversiteit aan sociale rollen en stelt de rol van ‘gedetineerde’ op de voorgrond (Van Zyl Smit & Snacken, 2009). ‘Normaliseren’ betekent op dit niveau het aanbieden van een aangepast regime om de verschillende sociale rollen tot uiting te laten komen, bijvoorbeeld door kinderbezoek toe te laten (Beyens, 2015). Normalisering op collectief niveau impliceert het binnenbrengen van een hulp- en dienstverleningsaanbod gelijkaardig aan het aanbod in de samenleving (Van Zyl Smit & Snacken, 2009). Beyens (2015) spreekt over de faciliterende rol die Prison Cloud in dit verband heeft. Zo kan het aanbod ‘online’ geraadpleegd worden en is informatie omtrent het gevangenisleven continu beschikbaar.

Het inzetten op ‘normalisering’ staat in nauw verband met de re-integratie van een gedetineerde in de samenleving (Van Zyl Smit & Snacken, 2009). Re-integratie is een complex transitieproces van een leven in detentie naar een crimineel-vrij leven in de samenleving (Davis, Bahr & Ward, 2012). Re-integratie mag echter niet gelijkgesteld worden met non-recidivisme (Davis, Bahr & Ward, 2012). Deze gelijkstelling zou een louter instrumentele benadering zijn

van re-integratie (Snacken & De Bie, 2003). Snacken en De Bie (2003) pleiten voor een structurele benadering van re-integratie. Vanuit deze benadering worden de opvattingen van 'normaliteit' onder de loep genomen en worden de onderliggende beleidsdoelstellingen in vraag gesteld. Structurele re-integratie betekent in dit verband de *"preventie van structurele marginalisering"* (Snacken & De Bie, 2003).

De afwezigheid van hedendaagse informatietechnologieën en communicatiemiddelen in detentie zou een *"nieuw niveau van ontkoppeling tussen gevangenis en samenleving"* installeren (Beyens, 2015) en op die manier een succesvolle re-integratie bemoeilijken (Jewkes & Johnston, 2009).

2.3. Een digitale kloof

Toegang tot computers in het algemeen en Prison Cloud in het bijzonder kan bijdragen tot een positief re-integratieverhaal (Beyens, 2015). ICT in detentie geeft gedetineerden immers de kans contacten te leggen met potentiële werknemers, technische vaardigheden te verwerven of huisvestingsproblemen op te lossen (Jewkes & Johnston, 2009). ICT-gebruik biedt daarnaast de opportuniteit op directe wijze familiebanden te onderhouden via sociale media of telecommunicatiemiddelen (Jewkes & Johnston, 2009). Ook kan ICT in detentie digitale vaardigheden van gedetineerden stimuleren (Beyens, 2015). Bovendien draagt het gebruik van media in detentie bij tot het 'empoweren' van gedetineerden, het ontwikkelen of versterken van een identiteit en het ontwikkelen van zelfrespect in een denigrerende context (Jewkes, 2002).

De mogelijkheid om ICT te gebruiken in detentie is echter nog zeer beperkt (Gemengde Commissie, 2015). In België bieden slechts twee gevangenissen van de vierendertig het gebruik van ICT aan, met name Leuze en Beveren (Justitie, 2017). De reden van deze ICT-beperking is tweeledig. Enerzijds stoelt het weigeren van toegang tot ICT op de perceptie dat technologie inherent verbonden is met onveiligheid (Jewkes & Johnston, 2009). Ook het Strategisch Plan voegt, naast de verouderde infrastructuur, ook een veiligheidsoverweging toe als reden van de ICT-beperking (Gemengde Commissie, 2015). Hierbij zijn volgens Jewkes en Johnston (2009) twee ironieën werkzaam. Ten eerste zijn de consequenties van het verbod op internet, e-learning, informatie en entertainment groter dan de potentiële vrijheidsbedreiging. Ten tweede is het ironisch dat de technologie die vrijheid belooft, namelijk toegang tot het net,

wordt ingeperkt door de overheid in functie van veiligheid. Anderzijds draagt ook de publieke opinie bij tot het bannen van ICT in detentie. Vanuit deze publieke perceptie leeft de idee dat technologiegebruik door gedetineerden een “luxegoed” is wat niet overeenkomt met de idee van detentie (Hawley, Murphy & Souto-Otero, 2013; Knight, 2015). In hoofden van het beleid spelen beide factoren – veiligheidsoverweging en publieke opinie – een rol in de beperkte toegang tot ICT. Daarenboven speelt ook de factor ‘angst’ mee in het weerhouden van ICT in detentie. Informatie- en communicatietechnologieën als sociale media, internet en e-mail dragen in tegenstelling tot televisie of radio een element van wederkerigheid in zich waardoor *“the prisoner can reach the outside world and the world can also reach them”* (Knight, 2015). Als gevolg van de verbanning van ICT ervaren gedetineerden een digitale kloof en een verdere afscheiding tussen samenleving en gevangenis (Johnston, 2005; Jewkes & Johnston, 2009).

Leven achter tralies en onttrokken worden aan de “information society” resulteert in een gevoel van sociale uitsluiting (Barreiro-Gen & Novo-Corti, 2015). Het concept ‘sociale exclusie’ is onderhevig aan verschillende evoluties (Sen, 2000). Waar ‘sociale exclusie’ in de jaren ’70 gekoppeld werd aan een gebrek aan economische middelen (Barreiro-Gen & Novo-Corti, 2015), wordt ‘sociale exclusie’ vanaf 1980 meer en meer uitgedrukt in termen van ‘een gebrek aan kansen’ (Sen, 2000). Sociale exclusie kan gekoppeld worden aan digitale exclusie (Johnston 2005). Ook Helsper (2000) wijst op de verwevenheid van sociale en digitale uitsluiting. Zij benoemt vier domeinen waarin digitale exclusie kan plaatsvinden: een economisch, cultureel, sociaal en persoonlijk domein (Helsper, 2000). Dit zijn dezelfde domeinen waar sociale exclusie zich manifesteert (Barreiro-Gen & Novo-Corti, 2015). Het uitgesloten worden van informatie- en communicatietechnologieën kan met andere woorden leiden tot sociale uitsluiting (Helsper, 2000).

Gedetineerden zijn een risicogroep voor sociale en digitale uitsluiting (Barreiro-Gen & Novo-Corti, 2015). Zij worden in de onmogelijkheid gesteld te communiceren op een wijze die in de samenleving als ‘vanzelfsprekend’ wordt beschouwd (Johnston, 2005). Johnston (2005) wijst erop dat gedetineerden hierdoor na hun vrijlating niet enkel achtergesteld worden door vooroordelen over hun strafblad maar ook door hun digitale exclusie. Het verbod op ICT-gebruik wordt door Jewkes en Johnston (2009) daardoor aanzien als een “distinctive pain of imprisonment” (Sykes, 1958). Gedetineerden toegang tot ICT ontfagen kan beschouwd worden als een strategie om via technologie te isoleren (Jewkes & Johnston, 2009). Jewkes en

Johnston (2009) pleiten dan ook voor ICT in detentie als een basisrecht voor gedetineerden die door de digitale ongelijkheid als “second-class citizens” worden beschouwd.

2.4. Prison Cloud en zijn werking

In wat volgt wordt dieper ingegaan op de functies en services van Prison Cloud. Prison Cloud is een digitaal dienstenplatform met een gebruikerspaneel voor gedetineerden en voor medewerkers (Ebo Enterprises, 2016). Elke gedetineerde bezit een sterk beveiligde computer op cel waarmee hij zich via een persoonlijke stick kan aanmelden op Prison Cloud. De gedetineerde kiest bij aankomst zelf de taal waarin hij Prison Cloud verkiest: Nederlands, Frans of Engels. In 2014 kozen van de 312 bewoners van de gevangenis van Beveren 33 mannen voor Engels, 49 mannen kozen voor de Franse taal (Gevangenis Beveren, 2014). Documenten of aankondigingen worden echter beperkt tot de Nederlandse taal (Bocklandt, 2016).

Prison Cloud kent verschillende functies die grosso modo kunnen verdeeld worden in ‘het intranet’ en ‘services’ (Bocklandt, 2016). Het intranet beschikt over een homepage waarop berichten en aankondigingen verschijnen. Bijvoorbeeld de aankondiging van een concert of film of een melding over de wijzigende bezoeken. Het intranet verschaft de gedetineerde ook statische info. Zo is er een luik met algemene info over bezoek, huisregels, dagindeling, telefoontarieven, informatie over de beschikbare hulp- en dienstverlening, etc. (Bocklandt, 2016).

Naast het intranet biedt Prison Cloud ook services aan. Deze services omvatten verschillende mogelijkheden die in wat volgt besproken worden. Dit met het oog op het verschaffen van verder inzicht in het Prison Cloud systeem en zijn functionaliteiten. Deze functies worden beschreven in navolging van het onderzoek van Filip Bocklandt (2016).

A) Kantine

Gedetineerden zijn in de mogelijkheid voedingswaren en andere producten te bestellen. Waar men in een niet-gedigitaliseerde gevangenis een fysiek ‘winkeltje’ moet bezoeken met pen en papier, kunnen gedetineerden in Beveren een ‘online’ bestelling plaatsen. Hiervoor laadt de gedetineerde geld op, kiest hij uit een duizendtal producten, plaatst hij producten in een winkelmandje en ontvangt hij, afhankelijk van de beschikbaarheid, relatief snel zijn bestelling.

B) E-learning

E-learning is een functie van Prison Cloud die vandaag beperkt wordt aangeboden. Bij de ontwikkeling werd de mogelijkheid voorzien digitale oefeningen aan te bieden (Ebo Enterprises, 2016). Op dit moment is enkel een VDAB pakket voorzien zonder interactief luik, wat in de 'buitenwereld' wel aangeboden wordt.

C) Rapportbriefjes

Een rapportbriefje is *“een voorgedrukt formulier en een basiscommunicatiemiddel van de gedetineerden naar alle diensten. Gedetineerden vragen via een rapportbriefje een gesprek aan met justitieel welzijnswerk, een inschrijving voor een les, een afspraak bij de kapper,... aan”* (Bocklandt, 2016). Een gedetineerde kan via Prison Cloud een gelimiteerd aantal rapportbriefjes schrijven naar verschillende diensten. Er is een antwoordsysteem van maximaal vier berichten.

D) Consult online

Deze functie kan toelaten het eigen juridisch dossier te raadplegen. Dit is echter nog niet in werking.

E) Films

Gedetineerden zijn in de mogelijkheden via Prison Cloud films te huren en te bekijken. Een film huren kost een zestal credits. Eén credit is ongeveer 0,50 eurocent waard. Een gehuurde film blijft 48 uur beschikbaar.

F) Televisie

Prison Cloud biedt gratis enkele tv-zenders aan: één, Canvas, rtbf, La Une, La deux. Ook alle radiozenders kunnen gratis beluisterd worden. De gedetineerde kan andere tv kanalen bekijken voor een 19 euro per maand.

G) Telefonie

In de gevangenis van Beveren kan elke gedetineerde met voldoende budget telefoneren vanuit zijn cel. De telefoonservice is op elk moment beschikbaar en kost ongeveer 0,21 euro per minuut. Een gedetineerde kan een blacklist of een whitelist toegewezen krijgen waarop de contactpersonen worden beheerd.

H) Websites

Bij het inwerktreden van Prison Cloud was een beperkte toegang tot internetwebsites van onder andere de VDAB voorzien. Door het omzeilen van de restricties werd deze functie terug afgesloten. Voorlopig is hierin geen aanbod meer werkzaam.

I) Mijn regime

Een inwoner van de Poort van Beveren kan in deze service zijn activiteiten plannen. Er wordt een overzicht gegeven van de activiteiten per afdeling, bijvoorbeeld de wandel- of eetmomenten. Daarnaast kan een gedetineerde een persoonlijke agenda beheren, bijvoorbeeld een lesmoment of bezoek inplannen.

J) Mijn pc

Een gedetineerde in Beveren kan gebruik maken van een beperkte 'Open Office' functie voor 17 euro per maand. In het verleden was deze functie gratis zolang de gedetineerde een opleiding computer volgde, nu niet meer. Indien de gedetineerde wil printen, kan dit voor 0,10 euro per pagina op de afdeling.

K) Webbanking

Het systeem van webbanking is een zeer recent ingevoerd systeem waarbij een gedetineerde de eigen stand van financiële zaken kan raadplegen.

L) Bibliotheek

Via deze link kan een gedetineerde de catalogus bekijken van de stedelijke bibliotheek van Beveren en een aantal boeken bestellen.

M) Tv-gids

Prison Cloud biedt een functie 'tv-gids' aan.

N) Agenda

In de agenda kan een gedetineerde afspraken plaatsen of herinneringen ontvangen. Ook een wekkerfunctie is hierbij beschikbaar.

Om de verschillende functies van Prison Cloud onder de knie te krijgen werd bij de opstart van Prison Cloud een introductie en kennismakingsbundel voorzien door Basiseducatie Waas en Dender. Dit kennismakingsaanbod bestaat vandaag niet meer. Nieuwe gedetineerden of

gedetineerden die moeite ervaren met Prison Cloud kunnen de hulp inschakelen van de afdelingsfatik¹ of personeel. Bocklandt (2016) geeft echter aan dat een deel van de medewerkers onvoldoende kennis hebben van Prison Cloud. Bovendien is de digitale handleiding voor gedetineerden niet meer beschikbaar.

¹ Een fatik is "een gedetineerde met een ondersteunende, betaalde functie. Hij kan helpen bij de etensbedeling, onderhoud van de gangen en lokalen, binnendragen van leveringen, bedeling van de kranten, etc. Een afdelingsfatik is een fatik verantwoordelijk voor een bepaalde afdeling" (Bocklandt, 2016).

3. Methodologisch kader

Onderzoekers moeten keuzes maken (Van Hove & Claes, 2011). De keuzes die met betrekking tot dit onderzoek gemaakt zijn, worden verantwoord in een methodologisch kader. Hierin wordt geëxpliciteerd op welke wijze de onderzoeksvragen worden onderzocht en beantwoord. De centrale onderzoeksvraag in deze masterproef betreft: Wat betekent de installatie van Prison Cloud voor de hulp- en dienstverlening in detentie in relatie tot re-integratie?

3.1. Onderzoeksopzet

Het beantwoorden van de onderzoeksvraag, en bijhorende deelvragen, gebeurt op een kwalitatieve basis. Een kwalitatieve onderzoeksopzet laat toe de leefwereld van participanten in zijn complexiteit te benaderen (Yin, 2011). Bovendien maakt kwalitatief onderzoek het mogelijk complexe thema's te behandelen (Van Hove & Claes, 2011). Het in beeld brengen van de context is hierbij onontbeerlijk (Yin, 2011). Op welke wijze gedetineerden het gebruik van Prison Cloud ervaren kan onmogelijk los gezien worden van de context waarin ze vertoeven. Het gebruik van een kwalitatieve onderzoeksmethode is geen poging de waarheid te achterhalen maar is een methode dat stoelt op de overtuiging dat verschillende realiteiten naast elkaar kunnen bestaan (Van Hove & Claes, 2011). Daarnaast creëert kwalitatief onderzoek een openheid waardoor de participant de onderzoeker tot nieuwe inzichten kan brengen (Baarda, 2014; Mortelmans, 2007). Omwille van de openheid die een kwalitatief onderzoeksdesign in zich draagt, is een dergelijke onderzoeksopzet geschikt om de betekenisverlening ten aanzien van Prison Cloud te achterhalen.

3.2. Dataverzameling

3.2.1. Methoden van dataverzameling

De complexiteit van Prison Cloud en de specifieke context van gedetineerden rechtvaardigen een combinatie van meerdere dataverzamelingsmethoden (Mortelmans, 2007). In dit onderzoek werd de data verzameld op twee wijzen: het verzamelen van beleidsdocumenten enerzijds, het afnemen van semigestructureerde interviews van gedetineerden in een gedigitaliseerde gevangenis anderzijds.

Het verzamelen van beleidsdocumenten

Om te achterhalen met welke beleidsmatige intenties Prison Cloud werd geïnstalleerd en op welke wijze deze zich verhouden tot hulp- en dienstverlening, werd geopteerd voor het verzamelen van beleidsdocumenten. In deze masterproef gaat het om publieke documenten die geraadpleegd zijn via de website van de FOD justitie, via de Kruispuntbank van de Belgische Wetgeving en via de Vlaamse Codex. De geraadpleegde documenten zijn: het eerste Strategisch Plan m.b.t. hulp- en dienstverlening aan gedetineerden (Interdepartementale Commissie, 2000); het Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden (Vlaamse Overheid, 2013); Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (Vandeuren, 2014); het tweede Strategisch Plan m.b.t. hulp- en dienstverlening aan gedetineerden (Gemengde Commissie, 2015); Algemene beleidsnota justitie (Geens, 2015); Jaarverslag FOD justitie (Justitie, 2013; Justitie, 2014 & Justitie, 2015) en als laatste document het Managementplan Penitentiaire Inrichtingen (Meurisse, 2012). Tot slot wordt een kortdurend interview met de directeur ICT en de verantwoordelijke voor Prison Cloud van de FOD justitie aangehaald. Het opgenomen interview is te raadplegen via de website van Ebo Interprises, de firma die Prison Cloud ontwierp.

Behalve het eerste Strategisch Plan en het Decreet handelen de andere documenten expliciet over Prison Cloud. Vandaar de keuze om deze beleidsdocumenten te raadplegen. Het meenemen van het eerste Strategisch Plan en het Decreet dienen om een bredere achtergrond te krijgen van het hulp- en dienstverleningslandschap in detentie.

Het afnemen van semigestructureerde interviews

Het perspectief van gedetineerden ten aanzien van Prison Cloud en wat dit voor de hulp- en dienstverlening kan betekenen, kan door middel van interviews in beeld worden gebracht. Er werd gekozen voor semigestructureerde interviews om de openheid en flexibiliteit te bewaren. Op die manier kan er worden ingespeeld op de eigen inbreng van respondenten (Mortelmans, 2007). Kwalitatief onderzoek poogt immers de respondent aan te moedigen vrijuit te praten over aangegeven thema's door de onderzoeker (Van Hove & Claes, 2011). De thema's die werden aangehaald tijdens deze interviews zijn gebaseerd op de 5B's en vertaald in concrete vragen: bruikbaarheid (Welke functies vormen voor jou een hulp?); beschikbaarheid (Wat zijn de mogelijkheden van Prison Cloud en wat ontbreekt nog?); betaalbaarheid (Weet je wie toegang heeft tot jouw account?); bereikbaarheid (Wat gaat beter/slechter in een gevangenis met Prison Cloud?); begrijpbaarheid (Waarom is Prison Cloud volgens jou geïnstalleerd?).

De interviews duurden ongeveer één uur en werden afgenomen zonder de aanwezigheid van externe personen. Er werd een computer gebruikt om Prison Cloud visueel te duiden. De interviews werden opgenomen met een recorder en nadien uitgetypt. Vooraf werd aan elke respondent een informed consent gegeven.

3.2.2. Plaats van dataverzameling

De interviews werden afgenomen in de Poort van Beveren, de enige gevangenis in Vlaanderen met een digitaal platform voor gedetineerden. In Wallonië is ook de gevangenis van Leuze uitgerust met Prison Cloud (Justitie, 2017). Om praktische overwegingen werd gekozen om het onderzoek te beperken tot de gevangenis van Beveren.

De Poort van Beveren is een zeer recente gevangenis die sinds 2014 in werking is en 312 mannelijke gedetineerden kan huisvesten. Door een publiek-private samenwerking werd voor de bouw, financiering en onderhoud een privé-partner ingehuurd en is de Belgische Staat pas na 25 jaar, na afloop van dit contract, eigenaar. Deze gedigitaliseerde gevangenis wordt voornamelijk bewoond door langer gestraften: 166 gedetineerden hebben celstraffen tussen de vijf en de tien jaar. De gemiddelde leeftijd van de gedetineerde is 39 jaar. Het garanderen van de veiligheid wordt voorzien door 220 beambten (FOD justitie, 2015).

3.2.3. Onderzoeksprocedure

De eerste kiemen van het onderzoek werden gezaaid in november 2016 tijdens een eerste verkennend gesprek met Dana Marien, de beleidscoördinator van Beveren. Hierin werden de mogelijkheden van een onderzoek in de Poort van Beveren besproken en werd een virtuele rondleiding gegeven doorheen Prison Cloud.

In december 2016 werd een toelating van justitie om een onderzoek op te starten verkregen. Vanaf februari 2017 werden contacten met verschillende betrokken actoren in de gevangenis van Beveren gelegd. Deze beslaan: de onderwijscoördinator, de beleidscoördinator, de ICT-dienst en lesgevers. Deze contacten resulteerden in vier 'toegangspoorten' tot gedetineerden. Ten eerste werd een bericht aan gedetineerden via Prison Cloud verspreid met informatie over de opzet van het onderzoek en een uitnodiging tot interviews. Ten tweede werd toestemming

verkregen om via de lessen Nederlands gedetineerden uit te nodigen voor de interviews. Ten derde werd via de ICT-dienst een lijst verkregen van gedetineerden die een niet-Nederlandstalige versie van Prison Cloud gebruiken. Ten vierde werden namen van gedetineerden die bij intakes aangaven geen gebruik te maken van Prison Cloud verkregen via de onderwijscoördinator.

Tijdens de maand maart werden de effectieve contacten met gedetineerden gelegd. De oproep via Prison Cloud resulteerde in een lijst met namen waarbij – in functie van het bekomen van een diverse groep participanten – enkele gegevens werden genoteerd: mate van deelname aan aanbod, periode in de gevangenis van Beveren en nationaliteit. Op deze manier werd een gevarieerde groep samengesteld die via de onderwijscoördinator gecontacteerd werd. Ook de gedetineerden die niet konden deelnemen werden op de hoogte gebracht. Tijdens het bezoek aan de twee lesmomenten Nederlands werd uitleg verschaft over het onderzoek en informatie gegeven omtrent interviews. Er werd een uitnodiging met alle uitleg overhandigd en de vrijblijvendheid werd benadrukt. Het ‘selecteren’ van respondenten uit deze groep gebeurde ad random. Zij kregen onmiddellijk een datum en tijdstip van het interview. Gedetineerden die een niet-Nederlandstalige versie van Prison Cloud gebruiken en gedetineerden die aangeven geen gebruik te maken van Prison Cloud werden persoonlijk gecontacteerd en van informatie over het onderzoek voorzien.

In maart werden de interviews afgenomen. Gedurende de maand april werd de data geanalyseerd.

3.2.4. Onderzoeksparticipanten

In wat volgt wordt een overzicht gegeven van de participanten die deelnamen aan de semigestructureerde interviews.

De vier toegangspoorten tot gedetineerden – zijnde: Prison Cloud, de lessen Nederlands, de ICT-dienst (lijst met namen van gedetineerden die een niet-Nederlandstalige versie gebruiken) en de onderwijscoördinator (lijst met namen van gedetineerden die aangeven geen gebruik te maken van Prison Cloud) – resulteerden in 43 geïnteresseerde gedetineerden. Hieruit werden op basis van enkele gegevens 16 gedetineerden geselecteerd. Deze selectie gebeurde doelbewust. Een doelbewuste selectie van participanten leidt volgens Patton (2002) tot

“information-rich-cases” waardoor een diepte-onderzoek mogelijk wordt. Het selecteren van participanten werd aangewend om een diverse groep gedetineerden te interviewen en niet om een representatieve steekproef te verkrijgen. Kwalitatief onderzoek wordt immers niet ingezet met het oog op generalisaties naar een populatie (Van Hove & Claes, 2011). In navolging van Pattons (2011) modellen van sampling strategieën werd in dit onderzoek geopteerd voor een ‘maximum variation sampling’. Van de 16 geplande interviews kon één respondent niet deelnemen wegens bezoek.

Tabel 1: aantal mensen per toegangspoort

	Prison Cloud	Lessen Nederlands	ICT-dienst	Onderwijs- coördinator
Totaal aantal	312	14	82	2
Aantal geïnteresseerden	30	12	/	2
Aantal geïnterviewd	7 (-1) = 6	7	1	1

3.3. Analyse

De analyse gebeurde tweeledig. Enerzijds werd een documentenanalyse van de beleidsdocumenten uitgevoerd. Bij een documentenanalyse tracht de onderzoeker de betekenis te achterhalen van het thema van het document (Reulink & Lindeman, 2005). Anderzijds werden interviews geanalyseerd op basis van een Thematische Analyse. Dit is een kwalitatieve analysemethode waarbij thema's en subthema's worden geclusterd uit de interviews (Van Hove & Claes, 2011). De te doorlopen stadia zijn: verzamelen en transcriberen van gegevens, het bestuderen van de data, en het identificeren van de thema's en subthema's (Van Hove & Claes, 2011).

3.4. Kwaliteit van het onderzoek

3.4.1. Positie van de onderzoeker

Als onderzoeker is het van belang de eigen rol helder te stellen (Glesne, 2011). Een interviewer bevindt zich in de positie van onderzoeker. Deze positie heeft een impact op de onderzoekssituatie en op de participanten (Van Hove & Claes, 2011). Het is daarom van belang zich bewust te zijn van het eigen gedrag als onderzoeker, maar ook van de mogelijke invloed op het gedrag van de respondenten (Van Hove & Claes, 2011). Zo heb ik onderzoek gedaan in de gevangenis van Beveren waar ik het jaar voordien als lesgever stage deed. Sommige respondenten waren persoonlijk gekend waardoor de inhoud van het interview mogelijks een andere invulling kreeg. Aan de ene kant kan dit betekenen dat respondenten zich meer op hun gemak voelen en meer durven zeggen, aan de andere kant schuilt hierin het risico dat respondenten mij nog steeds als lesgever beschouwen en hierdoor niet openlijk durven spreken. Van Hove en Claes (2011) spreken over 'backyard research' en duiden op de mogelijke gevaren die hieraan verbonden zijn. Door onderzoek te doen in een vertrouwde omgeving kunnen verkeerde verwachtingen gewekt worden ten aanzien van respondenten (Van Hove & Claes, 2011). Zo zou er verwarring kunnen ontstaan of ik een rol als onderzoeker of als lesgever vervul. Dit risico trachtte ik steeds te beperken door zeer duidelijk mijn rol als onderzoeker te duiden.

3.4.2. Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid in termen van 'reproduceerbaarheid' wordt niet kenmerkend gezien van kwalitatief onderzoek (Mortelmans, 2007). Een kwalitatief onderzoek is een uniek onderzoek en een tweede 'meting' kan een ander resultaat opleveren (Van Hove & Claes, 2011). Bovendien heeft geen enkele onderzoeker het statuut van neutraliteit en is er vaak sprake van een relatie tussen de onderzoeker en het thema waardoor de betrouwbaarheid in het gedrang kan komen (Mortelmans, 2007). Er kan wel gestreefd worden naar een zo betrouwbaar mogelijk onderzoek door bijvoorbeeld de eigen positie als onderzoeker helder te stellen (Mortelmans, 2007). De betrouwbaarheid werd in dit verband ook versterkt door het opgenomen interviewmateriaal zo snel en zo correct mogelijk uit te typen en te analyseren. Op die manier werd getracht verkleuring van het materiaal tegen te gaan.

3.4.3. Validiteit

In kwalitatief onderzoek betekent validiteit dat de interpretatie van de onderzoeker overeenstemt met de verzamelde data (Mortelmans, 2007). Validiteit – of in dit verband ‘geloofwaardigheid’ – kan versterkt worden door de positie van de onderzoeker in kaart te brengen. Daarnaast kan de validiteit uitgebreid worden door de data via verschillende wegen te bekijken. In dit onderzoek kan gesproken worden over data triangulatie en methodologische triangulatie (Mortelmans, 2007). Er is namelijk gekozen voor twee dataverzamelingsmethoden en bijgevolg ook twee methoden van analyse: analyse van documenten en een analyse van interviews.

4. Resultaten en belangrijkste beschouwingen

4.1. Documentenanalyse van beleidsdocumenten: Een verhaal van logica's

4.1.1. Resultaten

Om een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen werd een documentenanalyse van beleidsdocumenten uitgevoerd. In wat volgt wordt deze analyse besproken.

De zoektocht naar beleidsinformatie over Prison Cloud start bij het zoeken naar een breder kader van de hulp- en dienstverlening in detentie. Hiertoe dragen het eerste Strategisch Plan m.b.t. hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en het decreet betreffende de organisatie van de hulp- en dienstverlening in detentie bij (Interdepartementale Commissie, 2000; Vlaamse Overheid, 2013). In deze beleidsdocumenten wordt nog geen ICT-ontwikkeling in detentie aangehaald. In het eerste Strategisch Plan wordt het recht van een gedetineerde op hulp- en dienstverlening uiteengezet. Een gedetineerde behoudt zijn lidmaatschap aan de maatschappij en wordt volgens het Strategisch Plan 'enkel' van zijn vrijheid beroofd (Interdepartementale Commissie, 2000). Zijn recht op hulp- en dienstverlening blijft hierdoor geldig en staat in het teken van een succesvolle terugkeer naar de samenleving. Het eerste Strategisch Plan spreekt over *"het zoeken naar een evenwicht tussen enerzijds het waarborgen van het recht van de gedetineerden op hulp- en dienstverlening en anderzijds een actieve responsabilisering van de gedetineerden om hieraan te participeren en zijn verantwoordelijkheid t.a.v. zijn slachtoffers en de samenleving op te nemen"* (Interdepartementale Commissie, 2000). Dit sluit aan bij de re-integratie gedachte zoals ook omschreven in het decreet waarin gesteld wordt dat een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod moet bijdragen tot ontplooiing in de samenleving (Vlaamse Overheid, 2013). Het eerste Strategisch Plan stipt aan dat één van de moeilijkheden om een hulp- en dienstverleningsaanbod te installeren schuilt in het feit dat dit aanbod tot stand komt op het raakvlak tussen de FOD justitie en de Vlaamse Overheid. Er is daarom nood aan samenwerking tussen beide actoren. Het Strategisch Plan inventariseert in functie van een betere samenwerking de belangen van de verschillende stakeholders. Zo wordt aangehaald dat de prioriteit van justitie veiligheid en de eindverantwoordelijkheid van de vorm en inhoud van de hulp- en dienstverlening is. De vakbonden wensen veiligheid en zo weinig mogelijk

bewegingen. De Vlaamse Overheid stipuleert re-integratie als einddoel en hun wens om betrokken te blijven in de uitbouw van het detentiebeleid.

Prison Cloud wordt voor het eerst aangehaald in het managementplan van het 'directoraat-generaal penitentiaire inrichtingen' waarin een plan voorgesteld wordt om te streven naar een innovatief penitentiair beleid. In dit plan worden nieuwe technologieën zoals Prison Cloud gezien als een *“opportunititeit om sommige processen en sommige diensten aan de gedetineerden een andere invulling te geven”* (Meurisse, 2012). Het managementplan ziet Prison Cloud als concrete tool om vorming, raadplegingen van eigen gegevens of werkaanbiedingen op een veilige manier te bekijken. Verder geeft een technologie als Prison Cloud volgens dit plan een zinvolle tijdsinvulling aan de gedetineerde en bouwt Prison Cloud mee aan een betere *“kostefficiëntie van de dienstverlening”* (Meurisse, 2012).

Deze zinvolle tijdsinvulling wordt ook in het jaarverslag van de FOD Justitie (2013) aan Prison Cloud gekoppeld. Dit jaarverslag kondigt de installatie van Prison Cloud aan voor het jaar 2014 en beschrijft de voordelen van dit online dienstenplatform. Justitie brengt hierin Prison Cloud in verband met re-integratie. Het Directoraat-Generaal stelt dat Prison Cloud helpt in het *“realiseren van zijn missie door de re-integratie van gedetineerden te bevorderen”* (Justitie, 2013). Daarnaast wordt Prison Cloud in dit jaarverslag ook gelinkt met meer veiligheid in de gevangenis. Bovendien zou door Prison Cloud een gedetineerde meer verantwoordelijkheid krijgen, er zou een betere dienstverlening opgezet worden en er zou een tijdswinst gegenereerd worden voor het personeel (Justitie, 2013).

In het jaarverslag van justitie van 2014 komt Prison Cloud iets minder uitgebreid aan bod. Er wordt gesproken over de opening van de gevangenis van Beveren waarin Prison Cloud een belangrijk onderdeel van uitmaakt (Justitie, 2014).

Een interview met de directeur van ICT van de FOD justitie, Steven Van De Steene, geeft meer duidelijkheid over het ontstaan van Prison Cloud. *“Prison Cloud werd eigenlijk ontwikkeld om een antwoord te bieden op twee cruciale vragen. Enerzijds is er een zoektocht geweest om de gedetineerde op een meer efficiënte en verantwoordingelijke manier te laten deel uitmaken van de interne werking in de inrichtingen. En daarnaast evolueert de huidige maatschappij steeds meer in de richting van een digitale maatschappij en willen we aan de gedetineerde in het kader van onze opdracht tot re-integratie daarop een antwoord bieden”* (Van De Steene, 2014). Ook

de verantwoordelijke voor Prison Cloud binnen de FOD justitie, Bobby Goedbloed, spreekt over het doel van Prison Cloud: *“Prison Cloud is ingevoerd om verschillende redenen. De belangrijkste is wel om de gedetineerde te responsabiliseren, zijn leven terug zelf in handen nemen. Zo kan de gedetineerde werk zoeken op de site via de websites die we ter beschikking stellen. Binnen een veilige omgeving kan hij surfen naar een VDAB site of naar een Job@-site. En daar kan hij al beginnen met solliciteren naar een vacante betrekking die na zijn vrijlating ter beschikking is”* (Goedbloed, 2014).

De beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin omschrijft Prison Cloud als online hulpverlening. Dit wordt gedefinieerd door Bocklandt (2015) als *“elke interventie waarbij gebruik wordt gemaakt van informatie- en communicatietechnologie (ICT) met het oog op het bestendigen of verhogen van hun humane detentie en een succesvolle re-integratie in de samenleving”*. Minister Jo Vandeurzen wenst in de periode 2014-2019 de mogelijkheden van Prison Cloud verder te onderzoeken in functie van een kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening in detentie (Vandeurzen, 2014).

Het jaarverslag van de FOD justitie in 2015 rept met geen woord over Prison Cloud of digitalisering in detentie.

Datzelfde jaar haalt de FOD justitie Prison Cloud uitgebreider aan in de Algemene Beleidsnota Justitie. Hierin streeft minister Koen Geens (2015) naar de integratie van ICT-diensten in alle inrichtingen wat gunstig zou zijn voor het personeel, de gedetineerde en zijn familie. Hij voegt hier verder aan toe dat Prison Cloud *“onder meer zal leiden tot minder bewegingen binnen de gevangenis en minder transporten doordat gedetineerden hun dossier in de cel kunnen inkijken”* (Geens, 2015). In deze nota wordt Prison Cloud niet meer rechtstreeks in verband gebracht met re-integratie.

In 2015 verschijnt ook het tweede Strategisch Plan m.b.t. hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Hierin komt de inzet van ICT in detentie expliciet aan bod: *“Het is belangrijk om gedetineerden in het kader van hun re-integratie de nodige digitale vaardigheden mee te geven”* (Gemengde Commissie, 2015). Hetzelfde Strategisch Plan benoemt de digitale evolutie in detentie als een uitdaging. Er wordt gesteld dat de digitalisering in gevangenis achteroploopt door factoren van veiligheid en infrastructuur. Prison Cloud wordt bovendien benoemd als een online tool dat kansen biedt ten aanzien van de hulp- en dienstverlening. Het

Strategisch Plan focust hierbij vooral op de uitbreiding van het onderwijsaanbod door ICT. De Vlaamse Overheid stelt in deze context de digitalisering van het onderwijs in alle Vlaamse en Brusselse gevangenissen als doelstelling tegen eind 2019 (Gemengde Commissie, 2015). Zo wordt de uitbreiding van digitaal afstandsonderwijs en gecombineerd onderwijs als wenselijk beschouwd. Dit wilt men realiseren door bijkomende didactische materialen, websites, oefeningen en begeleiding via het internet beschikbaar te maken (Gemengde Commissie, 2015).

4.1.2. Belangrijkste beschouwingen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies beschreven van de documentenanalyse. Deze analyse tracht een antwoord te bieden op de vraag naar de beleidsmatige logica's die achter de installatie van Prison Cloud schuilen. Prison Cloud wordt voorgesteld vanuit twee beleidshoeken: de FOD justitie en de Vlaamse overheid. Beide instanties beschrijven Prison Cloud aan de hand van verschillende logica's.

De logica van hulp en recht

Vandaag bestaat een spanningsveld tussen hulp en recht (Lohman & Raaff, 2003; Vander Laenen & Polfliet, 2009). Het debat naar de verhouding tussen beiden wordt te vaak gevoerd vanuit een organisatorische scheiding (Bouverne-De Bie & Roose, 2008). Hulpverlening, georganiseerd door de Vlaamse overheid, en bewaking, georganiseerd door justitie, worden vooral in bevoegdheidsdiscussies bekeken als organisatorisch te scheiden entiteiten (Bouverne-De Bie & Roose, 2008). Hierin zouden hulp (welzijn) en recht (justitie) afzonderlijk dienen te bestaan. Hulpverlening zou dan een emanciperende en kritische functie nastreven en zich onderscheiden van justitie die een controlerende en beschermende functie zou hebben (Van Steenberghe et al., 2015). Het organisatorisch scheiden van hulp en recht impliceert echter niet dat recht steeds controlerend en hulp steeds emanciperend is (Van Steenberghe et al., 2015).

Het spanningsveld tussen hulpverleners en controleren komt ook naar voor in beleidsbepalingen over Prison Cloud. Waar beleidsdocumenten van de FOD justitie Prison Cloud beschrijven als middel om de veiligheid en controleerbaarheid te verhogen, schrijft de Vlaamse overheid Prison Cloud een hulp- en dienstverlenend karakter toe. Er wordt gesproken van onlinehulpverlening. De Vlaamse overheid spitst zich hier vooral toe op onderwijs. Digitaal

onderwijs moet in de toekomst mogelijk gemaakt worden in de Vlaamse en Brusselse gevangenissen.

Dat hulp en recht niet blind te scheiden zijn, blijkt uit het jaarverslag van de FOD Justitie in 2013 waar Prison Cloud als kans tot een betere dienstverlening wordt omschreven. Of een betere kostefficiëntie van de dienstverlening, zoals het managementplan aanhaalt. Wat hier precies mee bedoeld wordt, wordt niet geëxpliciteerd. Mogelijks zorgt Prison Cloud voor minder papierrompslomp waardoor de dienstverlening efficiënter zou kunnen ingezet worden, eventueel met minder personeel. Ook zou Prison Cloud voor een zinnvollere tijd op cel kunnen zorgen. De vaag omschreven 'zinvolle invulling' van de zittijd lijkt met het toenemen der jaren een duidelijker doel te krijgen. Na het jaar 2013 wordt niet meer gesproken over Prison Cloud als een middel tot zinvolle tijden. Het zinvol bezig zijn door Prison Cloud wordt in 2015 vervangen door: het dossier op cel inkijken. Op die manier zijn er minder transporten nodig en wordt een gevangenis veiliger. De ombuiging van een hulplogica naar een logica van het recht maakt de cirkel rond. De vraag blijft wel of men in 2012 deze veiligheid omschreef onder het mom van 'een zinvolle invulling op cel', of dat men in 2015 de intenties van Prison Cloud had bijgeschaafd.

Prison Cloud wordt beleidsmatig omschreven vanuit de logica van de hulp en vanuit de logica van het recht. Deze documentenanalyse maakt duidelijk dat deze logica's elkaar niet uitsluiten maar elkaar op bepaalde punten overlappen. Zoals door Gibens (2013) wordt aangehaald is de relatie tussen hulp en recht er één van *"scheiding en verbinding"*. De spanning tussen beiden dient echter opgehouden te worden zodat er een blijvende botsing tussen hulp en recht blijft bestaan (Roose, 2015).

De logica van re-integratie en responsabilisering

De logica van re-integratie start in het eerste Strategisch Plan. Participatie aan hulp- en dienstverlening wordt in dit plan als uitgangspunt vooropgesteld met als absoluut einddoel 're-integratie' in de samenleving. Bouverne- De Bie (2001) ziet re-integratie niet zozeer als een individueel proces van daders maar als een proces van de samenleving waarin de voorwaarden tot insluiting en uitsluiting voorwerp zijn van verandering. Een goede re-integratie bereiken, houdt in dit plan verband met *"responsabilisering van gedetineerden om hieraan te participeren en zijn verantwoordelijkheid t.a.v. zijn slachtoffers en de samenleving op te nemen"*

(Interdepartementale Commissie, 2000). De vrijblijvendheid van deze participatie aan de hulp- en dienstverlening komt hiermee in het gedrang (Hellemans, Aertsen & Goethals, 2008).

Het aanspreken op de individuele verantwoordelijkheid is een trend dat niet enkel door de Vlaamse overheid maar ook door justitie wordt gedeeld. Prison Cloud zou een gedetineerde meer verantwoordelijkheid geven om het leven terug zelf in handen te nemen, bijvoorbeeld door werkaanbiedingen te bekijken. Justitie koppelt aan het responsabiliseringsverhaal een element van veiligheid. Een gedetineerde kan door Prison Cloud op een veilige manier zijn verantwoordelijkheid opnemen ten aanzien van de samenleving.

Het aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid wordt gehuld in een mantel van re-integratie. Prison Cloud helpt justitie de re-integratiemissie te bevorderen door gedetineerden enerzijds op een verantwoorde manier deel te laten nemen aan het leven in detentie, anderzijds door hen te responsabiliseren om het leven na detentie in handen te nemen. Het is belangrijk hierbij te vermelden dat eind 2014 de beperkte websites werden uitgeschakeld doordat een gedetineerde de website van de VDAB wist te 'kraken' (De Redactie, 2014; Beyens, 2015). Sindsdien kan de belofte om tijdens de detentieperiode vanop cel een job te zoeken niet meer waargemaakt worden, ook de belofte 'op een verantwoorde manier deel te nemen aan het leven in detentie' ebt hierdoor weg.

Verder is het opvallend dat justitie vanaf 2015 Prison Cloud niet meer rechtstreeks in verband brengt met re-integratie. Prison Cloud vervaagt in de beleidsnota van justitie tot een tool dat gunstig is voor de gedetineerde, zijn familie, en het personeel. In deze nota krijgt Prison Cloud eerder een centrale veiligheidsfunctie toegeschreven. Of deze veiligheid gaat over die van de gedetineerde of van het personeel wordt in het midden gelaten.

De re-integratielogica krijgt verder een plaats doordat zowel justitie als de Vlaamse overheid Prison Cloud omschrijven als een middel om tegemoet te komen aan de digitale evolutie in de samenleving. Prison Cloud zou digitale vaardigheden stimuleren wat gunstig zou zijn voor de terugkeer naar een gedigitaliseerde maatschappij.

Samenvattend kan gesteld worden dat beide beleidsinstanties starten met de koppeling van Prison Cloud aan een responsabiliseringslogica in het kader van een succesvolle re-integratie. Justitie laat het re-integratieverhaal afzakken en plaatst veiligheid en responsabilisering

voorop. Dit kan betekenen dat voor justitie het gebruik van technologie in detentie dient voor controlerende doeleinden, eerder dan voor re-integratie. De Vlaamse overheid focust op de omschrijving van Prison Cloud als een kans voor de hulp- en dienstverlening met een sterk re-integratiekarakter. Deze verschillende klemtonen kunnen duiden op het verschil in karakter van justitie en welzijn. Dit weerspiegelt zich in de beleidsdocumenten en in het verschil in visie op eenzelfde tool.

Deze documentenanalyse maakt duidelijk dat er verschillende logica's werkzaam zijn in het ontstaan en bestaan van Prison Cloud. Deze analyse geeft een antwoord op de vraag: 'Vanuit welke beleidsmatige logica's wordt Prison Cloud geïnstalleerd?' Er werden vier logica's aangehaald: de logica van de hulp, de logica van het recht, de logica van responsabilisering en de logica van re-integratie. Prison Cloud situeert zich op het snijvlak van deze vier logica's en afhankelijk van de beleidsinstantie krijgt de ene logica een dominantere positie toegewezen dan de andere.

4.2. Semigestructureerde interviews: Een verhaal van kanttekeningen

4.2.1. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews opgesomd aan de hand van thema's. Algemeen heerst er een positieve noot ten aanzien van Prison Cloud. De meeste respondenten ervaren Prison Cloud als een middel om sneller, efficiënter en met oog voor meer privacy te communiceren met diensten of met familie. Doorheen de interviews kunnen twee grote thema's onderscheiden worden: de functies van Prison Cloud, en de beleving van Prison Cloud.

“Het is eenvoudiger voor hen [diensten] en voor ons.” (M, interview 7, 2017)

“Prison Cloud is een hulpmiddel zowel voor ons, als voor het personeel. Ik vind Prison Cloud op zich zeker geen slecht idee.” (I, interview 14, 2017)

Thema 1: Functies van Prison Cloud

Dit thema omvat de ervaring van gedetineerden met de verschillende functies die Prison Cloud biedt. Dit thema bundelt antwoorden op volgende vragen: Welke functie is voor jou het belangrijkste? Waarom gebruik je deze functie vaak/niet vaak? Welke functie ontbreekt? De belangrijkste subthema's hiervan zijn: kantine, telefoon en rapportbriefjes.

Subthema 1: kantine

De houding tegenover de functie kantine is tweeledig. Aan de ene kant ervaren respondenten de functie als een zeer gemakkelijke tool die vaak gebruikt wordt. Anderstalige respondenten geven als nadeel aan dat de naam van een product nog te vaak onduidelijk is en dat nog niet elk product een afbeelding heeft. Het toevoegen van meer beeldmateriaal zou de kantinefunctie voor anderstalige gedetineerden duidelijker maken. Aan de andere kant zijn alle respondenten het erover eens dat kantine bestellen duurder is dan in een andere gevangenis. Ze vragen dan ook om meer witte producten op de lijst te plaatsen.

“Je moet alles hier kopen. Maar alles is duur. Deze pruim, dat is niet normaal. Deze druiven: 1kg druiven voor 6 euro 72. Deze gevangenis is nieuw. Deze gevangenis is alleen voor rijke criminelen. Niet voor mij.” (S, interview 1, 2017)

“Kantine is heel duur. Ik heb al in negen gevangenissen gezeten. De laatste is Sint-Gillis. Dat is de oudste gevangenis in België. Daar is een appelsap €0,80. Hier €1.80. Dat is heel duur, echt waar. Eén kip is €6, een cola is €2,60.” (S, interview 2, 2017)

Subthema 2: telefonie

Over de telefoonfunctie zijn alle gedetineerden het unaniem eens dat deze functie veel aangenamer is dan in andere gevangenissen. Het feit dat er op elk moment van de dag vanop cel getelefoneerd kan worden in plaats van op een rijtje in de gang, maakt dat deze functie goed ontvangen wordt bij gedetineerden. Als kanttekening voegen respondenten hieraan toe dat de functie relatief duur is. Telefoneren kost 0,21 eurocent per minuut. Dit is goedkoper dan in andere gevangenissen, maar duurder in vergelijking met de buitenwereld.

“Je moest altijd op de gang bellen. Iemand luistert altijd mee, je kan niet goed spreken met je vrouw en je kinderen.” (S, interview 2, 2017)

“Nieuwjaarsnacht heb ik de hele nacht gebeld met mijn pa. Weet je wel hoe tof dat is? Dat wij dat hier gewoon kunnen doen? In de gevangenis van Gent moest ik mijn raam in brand steken om een beetje afleiding te hebben. Nee ik wou gewoon vuurwerk. Ik heb Nieuwjaar toen in het cachot gevierd.” (L, interview 3, 2017)

Subthema 3: rapportbriefjes

Het derde subthema impliceert het rapportbriefjessysteem. Hierover bestaan verschillende meningen. Enerzijds stellen respondenten de snelheid en het gemak op de voorgrond. Het schrijven van een rapportbriefje kan op elk moment van de dag vanuit de cel. Bovendien wordt aangegeven dat er geen risico is dat een rapportbriefje verloren gaat onder een stapel papier. Anderzijds klagen respondenten over het beperkte aantal rapportbriefjes dat je kan schrijven, er heerst een limiet van één briefje per dag of per week afhankelijk van de dienst. Dit vinden alle respondenten te weinig. Drie respondenten tonen begrip voor de limiet. Zij stellen dat bepaalde diensten overstelpt zouden geraken met rapportbriefjes waardoor ander werk zou kunnen blijven liggen.

“Je kan bepaalde diensten maar één keer per dag een bericht sturen. Dat is wel lastig.” (Z, interview 9, 2017)

“Uiteindelijk moest ik dan toch terug informatie aanvragen bij mijn PSD maar ik kon niets meer sturen. En het was toch wat dringend. En dan deel je dat mee aan een chef en die belt haar dan op, maar ze zegt: ‘ik werk mijn lijst af en dan bel ik je terug’. Maar uiteindelijk heeft ze mij niet opgebeld.” (Z, interview 9, 2017)

“Het is handig dat je een vraag kan stellen aan verschillende diensten vanuit je cel. Maar als je geen antwoord krijgt, of je krijgt geen goed antwoord, of je hebt een nieuwe vraag, dan moet je weer een dag of een week wachten voor je een nieuw kan sturen.” (K, interview 13, 2017)

Met betrekking tot privacy wordt aangehaald dat Prison Cloud ervoor zorgt dat rapportbriefjes rechtstreeks in de goede handen komen. Twee respondenten uiten hun twijfels met betrekking tot privacy aan de oppervlakte. Vragen omtrent ‘wie kan mijn rapportbriefjes lezen’ rijzen.

“Hier ook, ze kunnen al onze gegevens zien. Ik weet niet waar dat stopt (...). Maar stel u voor dat ze zo samenspannen. Samenzweren. Dat kan ver gaan (...). Veel privacy is hier ook niet.” (Z, interview 9, 2017)

“Vroeger werden die briefjes op een kar gelegd waar de fatiek die allemaal kon lezen. Nu gaan ze rechtstreeks naar de dienst.” (K, interview 13, 2017)

Thema 2: Beleving van Prison Cloud

Het tweede thema 'beleving van Prison Cloud' betreft het overkoepelend denken over Prison Cloud. Dit thema behandelt voornamelijk antwoorden op vragen als: Ervaar je Prison Cloud als een hulp? Betekent Prison Cloud voor jou meer opsluiting? Hoe zou je Prison Cloud beschrijven in drie woorden? Wat gaat beter in een gevangenis met Prison Cloud? Waarom denk je dat Prison Cloud is ontworpen? Wat zou Prison Cloud kunnen betekenen na je vrijlating? Dit thema clustert verschillende subthema's: contact, veiligheid en digitale vaardigheden. Deze subthema's kunnen overlappen met de subthema's van 'functies van Prison Cloud'.

Subthema 1: contact

De respondenten geven aan dat Prison Cloud een tool is om contact te houden met interne diensten in de gevangenis, maar ook extern met familie of vrienden. Het feit dat ze op elk moment van de dag kunnen communiceren met het thuisfront wordt aangegeven als het grootste voordeel van Prison Cloud. Ook ten aanzien van diensten vinden respondenten de communicatie met rapportbriefjes via Prison Cloud een efficiënter middel. Er wordt aangegeven dat contacten met diensten gemakkelijker lopen. Naast de opmerking dat het beperkte aantal rapportbriefjes per dag een jammere zaak is, wordt ook aangegeven dat gedetineerden door Prison Cloud nu minder contact hebben met medegedetineerden, chefs en diensten. Deze kanttekening werd door 13 van de 15 respondenten aangehaald.

“Het sociaal contact is weg he.” (K, interview 13, 2017)

“Het is een andere manier van communiceren.” (I, interview 14, 2017)

Ten eerste ervaren respondenten een verminderde kans tot communicatie met medegedetineerden doordat het telefoneren niet meer op een rijtje in de gang gebeurt, maar nu individueel op cel. Daarnaast zien gedetineerden veel minder medegedetineerden doordat

er geen fatiek meer rondkomt om het briefje van de kantine of de rapportbriefjes op te halen. Er heerst een tweedeling in de houding ten aanzien van dit verminderde contact met medege-detineerden. De meerderheid van de respondenten missen deze kleine communicatiemogelijkheden.

“Er is minder contact met de buitenwereld. Je wordt helemaal opgesloten. Ik vind dat niet goed. Je vereenzaamt. Mensen beginnen rare dingen te doen. In deze gevangenis, dat roepen. Normaal is dat niet bij langgestraften.” (B, interview 4, 2017)

“In andere gevangenissen heb je maar 15 minuten om te bellen dus je ziet elkaar maar 15 minuten en je praat met de telefoon. Maar er is kans op ne goeiemorgen.” (Z, interview 9, 2017)

“Ze zeggen: ‘je moet u voorbereiden op je re-integratie’, maar als je overdag minder communicatie kan hebben en buiten moet je constant met mensen praten, dat gaat toch niet. Je bent hier anti-sociaal bezig.” (A, interview 12, 2017)

Een drietal respondenten geven aan dat dit verminderd contact met medege-detineerden een goede zaak is omdat ze geen contact wensen met andere bewoners.

“Ja dat is beter. Echt waar. Dit is een gevangenis. Ik zit hier voor drugs. Ik ben geen verkrachter of moordenaar of pedofiel. Maar hier zitten veel zo een mensen. Ik wil geen contact met zo een mensen. Ik wil geen contact met een vieze oude man, ik wil niet met hem douchen of op de gang telefoneren.” (S, interview 2, 2017)

“Door Prison Cloud heb je minder contacten. Maar dat is goed. Voor sommigen is dat goed. In de gevangenis van Gent heb ik meegemaakt, en ook zelf gedaan, als je gaat bellen, stonden ze naast je. De ene pakt een bestelling mee, de andere Marlboro, en je kan dealen.” (L, interview 3, 2017)

“Maakt Prison Cloud je eenzamer? Eigenlijk wel ja, je hebt minder persoonlijk contact. Maar ik zit daar niet mee.” (F, interview 10, 2017)

Op de vraag hoe gedetineerden toch nog trachten contact te houden met medegedetineerden komt naar voor dat ze 'via-via' met medebewoners proberen te communiceren.

“De wandeling, dat is het enige nog. Als er activiteiten zijn ook. Bijvoorbeeld cinema. Dat zijn echt domme films. Maar je gaat daar naar toe om te babbelen. Je stuurt dan een bericht naar een kameraad via via via, van ‘kom naar daar’. Dan kan je daar een beetje praten. Hoe dat gaat? Ik ben geen fatik en ik werk niet. Fatieken zien elkaar wel af en toe. Dan zeg ik tegen mijn fatik: ‘zeg jij dat tegen zijn fatik’. Dus mijn fatik die eten rondbrengt zegt dat tegen hem, hij zegt dat tegen die. Die zegt dat tegen die andere. En zo bereik je elkaar.” (A, interview 12, 2017)

Ten tweede impliceert dit verminderd contact met medegedetineerden ook een verminderd contact met chefs of cipiers. Er is geen cipier meer die de deur opent wanneer een fatik kantinelijsten of rapportbriefjes komt ophalen. Respondenten geven aan dat een cipier niet meer weet wat er leeft onder de gedetineerden en daar bijgevolg ook niet meer op kunnen inspelen.

“In een andere gevangenis lopen ze heen en weer. Dan kunnen we af en toe dingen vragen om iets te halen of naar een cel te brengen. Hier is het: blijf op cel en aan ons moet je niets vragen. Omdat ze het zo gemakkelijk hebben. Dat ze zo dan onmenselijk worden. En dat heeft met Prison Cloud te maken he.” (Z, interview 9, 2017)

“Daar gaat het met papieren rapportbriefjes. Die moet je afgeven aan de chef. Maar terwijl kan je tegen die chef ook nog iets zeggen. En doordat je Prison Cloud hebt, heb je ook minder contact met je bewaarder. Nu komt de chef alleen nog maar met het eten om je deur open te doen. (...) En die chef kon zien of je goed of slecht geluimd was. Nu zit je op je celletje.” (F, interview 10, 2017)

“Zonder Prison Cloud doe je je raampje efkes open en je zegt ‘ik wil eens bellen’. Al is dat maar een minuut, je ziet een chef en je praat efkes. Dat is sociaal. Hier opgesloten... Het zijn kleine dingen maar het doet veel.” (A, interview 12, 2017)

“Je zit in de gevangenis om u daarna terug in de maatschappij te lanceren. Vind je dat? Ge moogt nog niet met een chef klappen.” (K, interview 13, 2017)

Ten derde voelen gedetineerden ten aanzien van diensten een vervanging van face-to-face contact. Een rapportbriefje wordt geschreven met de intentie om een afspraak te maken. Wanneer een gedetineerde zijn vraag uitlegt krijgen ze vaak al een digitaal antwoord zonder opgeroepen te worden voor een gesprek. De meerderheid van de respondenten ziet Prison Cloud als oorzaak van het verminderd contact met diensten in de gevangenis.

“Dat kan wel meer een vervanging zijn, dat is zo. Ik heb letterlijk een half uur zitten praten met een psychologe. Ik had een vraag gestuurd en zij had direct geantwoord en telkens het knopje “beantwoord” aangeklikt, alsof je aan het chatten was.” (L, interview 3, 2017)

“Als je een dringende vraag hebt, stuur je een rapportbriefje. Hier krijg je sneller antwoord. Maar in een andere gevangenis roepen ze je op. En dan kan je tenminste deftig praten met je PSD [psychosociale dienst].” (L, interview 3, 2017)

“In deze gevangenis word je minder opgeroepen door de PSD, alles gaat via Prison Cloud.” (B, interview 4, 2017)

“Er zijn er waar de PSD niet op antwoordt. Maar misschien zagen zij te veel. Ik gebruik dat alleen als het echt nodig is. Niet voor futiliteiten. Er zijn mensen die ze negeren omdat ze die elke dag horen. Denk ik he. Ik heb er gene last van.” (B, interview 4, 2017)

“Je kan niet in discussie gaan.” (F, interview 10, 2017)

“Het is een gemak om iets te vragen aan de PSD. Maar je hebt geen persoonlijke communicatie.” (F, interview 10, 2017)

“Als je al je vragen al stelt via Prison Cloud. Wat kom je dan eigenlijk nog vertellen?” (I, interview 14, 2017)

Subthema 2: veiligheid

Wanneer in het interview werd gesproken over de reden van installatie van Prison Cloud, kwamen er verschillende visies aan bod. In eerste instantie geven de respondenten aan dat Prison Cloud in het leven geroepen is om het gedetineerden en diensten gemakkelijker te maken. Het is gemakkelijker voor de gedetineerde want er kan op elk moment van de dag digitaal gecommuniceerd worden met diensten of familie. Daarnaast wordt aangegeven door de respondenten dat Prison Cloud ook voor cipiers en diensten gemakkelijker is. Cipiers moeten minder vaak de deuren openen en diensten worden niet meer overstelpt met papieren rapportbriefjes, maar kunnen vanachter hun computer een vraag beantwoorden. Hier koppelen respondenten een veiligheidsverhaal aan. Prison Cloud maakt bewegingen minder noodzakelijk. Alle communicatie met diensten en buitenwereld gebeurt op cel via een computer. Er is geen nood meer om de celruimte te verlaten. Dit kan volgens de meerderheid van de respondenten het leven binnen de muren veiliger maken.

“Prison Cloud bestaat ook wel om ons op cel te houden” (L, interview 3, 2017)

“Prison Cloud is ontworpen om meer zicht te hebben op mensen. Om meer controle te hebben. Zeker en vast.” (Z, interview 9, 2017)

“Minder bewegingen is ook meer veiligheid.” (F, interview 10, 2017)

Subthema 3: Digitale vaardigheden

Het gebruik van een computer en hoe dit kan bijdragen tot de digitale vaardigheden wordt op verschillende wijzen ontvangen. Ongeveer de helft van de respondenten vinden dat Prison Cloud betekenisvol kan zijn voor het onderhouden van digitale vaardigheden. De andere helft ziet de meerwaarde niet van Prison Cloud voor computervaardigheden.

“Je leert een computer gebruiken. Want Prison Cloud zit in een computer.” (M, interview 7, 2017)

“Bij mij is het aan het verslechteren.” (Z, interview 9, 2017)

“Dat wordt niet gestimuleerd. Maar dat kan je zelf doen door cursussen te volgen.” (F, interview 10, 2017).

“Er zijn ongelofelijk veel mensen die nog nooit met een computer hebben gewerkt. Op deze manier kunnen ze er toch een beetje mee leren werken. Ik ben ICT 'er dus voor mij is dat een beetje anders. Maar voor anderen, zij hebben de optie om een open office te huren, dat kost wel 17euro per maand maar zo blijft het toch een beetje bij.” (I, interview 14, 2017)

4.2.2. Belangrijkste beschouwingen

In wat volgt wordt getracht de betekenis te achterhalen van de naar voor gekomen thema's. De bundeling van deze thema's resulteert in drie kanttekeningen ten aanzien van Prison Cloud. Met deze analyse wordt geprobeerd een antwoord te bieden op de vraag naar de betekenis van Prison Cloud voor het recht op hulp- en dienstverlening vanuit het perspectief van gedetineerden. Prison Cloud betekent voor veel gedetineerden een hulpmiddel om gemakkelijker te communiceren met diensten of familie. Het telefoneren op cel wordt als aangener en meer privé beschouwd. Het algemeen goed ontvangen van Prison Cloud wordt echter overschaduwd door enkele bemerkingen.

Kanttekening 1: de dualiteit van contact

Gedetineerden vertoeven in een leven van opsluiting en eenzaamheid. Contacten met familie, medegedetineerden of diensten vormen een lichtpunt voor velen. Het inzetten van informatie- en communicatietechnologieën die eigen zijn aan de buitenwereld is volgens Jewkes en Johnston (2009) tegemoetkomen aan een mensenrecht. Het systeem van Prison Cloud is hierin geen uitzondering. Het laat toe contacten te onderhouden met familie op een aangename manier, of diensten digitaal te contacteren. Prison Cloud verandert echter de manier van communiceren.

Prison Cloud is het communicatiemiddel bij uitstek in de gevangenis van Beveren. Prison Cloud is het enige middel om in contact te komen met diensten of de buitenwereld. Het wordt ervaren als een gemakkelijk, efficiënt en aangenaam middel. Toch wordt dit communicatiesysteem ervaren als contactbeperkend. Gedetineerden worden meer geïsoleerd doordat alle aanvragen of communicatie via een digitaal systeem gevoerd worden. Dit betekent dat gedetineerden de kans tot 'klein ontmoeten' wordt ontnomen. Het kostbaarste tijdens een periode van opsluiting,

zijnde sociaal contact, wordt beperkt door de installatie van een systeem dat contact net zou moeten verbeteren.

Het beperken van communicatie is historisch steeds eigen geweest aan het leven in detentie (Foucault, 1977). Aangezien communicatie macht betekent, is de controle over die communicatieprioriteit (Foucault, 1977). Een gedetineerde is daardoor veroordeeld tot een leven in stilte. De invoering van Prison Cloud, als een poging deze stilte te doorbreken door meer aansluiting te vinden bij de communicatiewijzen in de buitenwereld, lijkt een nieuwe laag van 'zwijgen' op te leggen. Een gedetineerde hoeft niet meer van zijn cel: kantine bestellen, een vraag stellen aan een dienst, een cursus volgen, telefoneren en zelfs yoga kan nu allemaal digitaal. De fragiele of kwetsbare gedetineerde die niet wenst of durft deel te nemen aan activiteiten of aan de wandeling, kan zonder probleem verdwijnen in de onzichtbaarheid.

Kanttekening 2: de dualiteit van controle

Prison Cloud staat in een vreemde verhouding ten aanzien van controle. Uit de interviews bleek dat gedetineerden het gevoel hebben dat de controleerbaarheid is gedaald. Ze ervaren een grotere kloof tussen hen en het bewakend personeel. Chefs zouden naar aanvoelen van gedetineerden minder weten wat er leeft en hier dus ook minder op kunnen inspelen. Prison Cloud als systeem dat de controleerbaarheid moet vergroten, lijkt aan de andere kant die controleerbaarheid net te verkleinen.

Controle kent verschillende vormen. Controle behouden in detentie berust fundamenteel op kennis hebben van de gedetineerde bewoners (Jewkes & Johnston, 2009). Deze denkwijze is eigen aan het gevangenisstelsel van de 19^e eeuw waar separatie de kern vormde. Door te weten wat er leeft, wie het moeilijk heeft, waar drugs circuleert, wie op een terroristisch gedachtegoed broedt, kan de controle bewaard blijven. Men kan dan gericht gedetineerden gaan scheiden of isoleren. Beleidsmatig wordt Prison Cloud geïnstalleerd om deze controle te faciliteren. Het zou de veiligheid binnen de muren vergroten. Deze veiligere omgeving wordt gecreëerd doordat gedetineerden hun cel minder moeten verlaten. Zo is er minder kans op contact tussen gedetineerden waardoor er ook minder kans zou zijn op conflicten. Gedetineerden op cel houden, zou het overzicht en de controleerbaarheid verhogen. Of controle vergroot kan worden door te isoleren blijft wel de vraag.

Het inzetten van ICT in detentie ter bevordering van de controleerbaarheid houdt verband met de internationale trend naar New Public Management waar managerialisme een centrale plaats in neemt (Abramovitz, 2012; Spolander et al., 2014). Managerialisme stoelt op de veronderstelling dat sociale problemen effectiever kunnen worden opgelost door een beter management en een groter streven naar efficiëntie (Tsui & Cheung, 2004). Zoals de documentenanalyse aangaf zou Prison Cloud bijdragen tot een *“betere kostefficiëntie van de dienstverlening”* (Meurisse, 2012). Minder bewegingen zorgen dan niet enkel voor een grotere controleerbaarheid, maar ook voor het efficiënter gebruik maken van middelen. Minder bewegingen vraagt minder bewakend personeel. Prison Cloud is in die zin ook economisch verantwoord en past daarom perfect in het plaatje van het managerialisme.

Kanttekening 3: de dualiteit van re-integratie

Prison Cloud wordt ingezet in het kader van een succesvolle re-integratie (Gemengde Commissie, 2015). Zo moet Prison Cloud digitale vaardigheden stimuleren om bij te dragen aan het leven na detentie. Sommige gedetineerden sluiten zich aan bij de idee dat Prison Cloud digitale vaardigheden traint, anderen vinden dat te ver gezocht. Opvallend hierbij is dat aan het onderhouden van digitale vaardigheden een responsabiliserend element wordt gekoppeld. Indien je mee wilt kunnen met de computer moet je lessen volgen of een software pakket voor 17 euro per maand huren. Dit sluit onmiddellijk een aantal mensen uit. Re-integratie kan in dit licht gezien worden als een individuele verantwoordelijkheid. De veronderstelling dat digitale vaardigheden een positieve bijdrage aan re-integratie leveren, stoelt op een eensgezind idee van re-integratie. Namelijk de idee van re-integratie als ‘non-recidive’ en ‘het zich aanpassen aan de vigerende norm in de samenleving’. In deze optiek wordt re-integratie minimalistisch ingevuld: het zich aanpassen aan de samenleving is dan een individuele verantwoordelijkheid en sluit discussie over die samenleving en zijn normen uit (Snacken & De Bie, 2003).

Daarnaast komen de voorwaarden die gesteld worden aan non-recidive overeen met de kansen die Prison Cloud biedt. De belangrijkste voorwaarden om niet opnieuw feiten te plegen zijn: een krachtig netwerk, huisvesting en een job (Farall, 2008). Prison Cloud laat toe op een gemakkelijke wijze contact te onderhouden met de dierbaren van een gedetineerde, met de PSD om bijvoorbeeld huisvestingsproblemen op te lossen, en liet bij aanvang van Prison Cloud toe te communiceren met een VDAB-dienst om een job te zoeken. In deze optiek zou Prison Cloud een bijdrage kunnen leveren aan het niet-recidiveren. Maar slechts een beperkte bijdrage aan re-integratie in de structurele zin van het woord. In Prison Cloud schuilt eerder

een minimalistische opvatting van re-integratie. Bovendien ervaren gedetineerden Prison Cloud niet als tool om na de vrijlating beter te kunnen integreren.

Vervolgens zijn er verschillende restricties eigen aan Prison Cloud: beperkt aantal rapportbriefjes, afwezigheid van internet, beperkt systeem van e-learning en de verminderde noodzaak tot contacten met personeel en diensten. Volgens Farall (2008) vormen dit verminderd contact en de afwezigheid van internet voor een gevoel van 'achterblijven' en een grote broeihaard voor herval in criminele praktijken. Ook in deze optiek wordt gedetineerden een nieuwe laag van 'zwijgen' opgelegd. Het recht op communicatie zoals 'vanzelfsprekend' in de samenleving wordt gedetineerden immers ontkent (Jewkes & Johnston, 2009).

Deze analyse wenste een antwoord te bieden op de vraag: 'Wat betekent Prison Cloud voor het recht op hulp- en dienstverlening vanuit het perspectief van de gedetineerde?' Gedetineerden ervaren Prison Cloud niet als hulp- of dienstverlening. Naast de positieve noot van Prison Cloud formuleren gedetineerden ook kanttekeningen. Er kan gesteld worden dat Prison Cloud een risico op afzwakking van hulp- en dienstverlening betekent. Zo ervaren gedetineerden een vervanging van face-to-face hulpverlening, of voelen ze de noodzaak om zelf contact op te nemen met diensten. Vanuit het perspectief van gedetineerden betekent Prison Cloud een risico op het minimalistisch invullen van hulp- en dienstverlening en bovendien ook een risico op responsabilisering om aan deze hulp- en dienstverlening deel te nemen.

5. Besluit

5.1. Conclusie. Prison Cloud, een scherm met een lintje aan?

Dit hoofdstuk tracht een antwoord te geven op de onderzoeksvraag en zijn deelvragen. De deelvragen naar de beleidsmatige logica's van de installatie van Prison Cloud en naar het perspectief van gedetineerden over Prison Cloud ten aanzien van het recht op hulp- en dienstverlening werden in het vorige hoofdstuk behandeld.

In de documentenanalyse worden de beleidsmatige logica's van de implementatie van Prison Cloud blootgelegd, in de analyse van de interviews worden verschillende kanttekeningen van Prison Cloud aangevoerd door gedetineerden zelf. Het analyseren van de overeenkomsten en discrepanties tussen beiden geeft de indruk dat Prison Cloud een systeem is met vele maskers.

Prison Cloud wordt geprezen als een controlemiddel dat de veiligheid bevordert, als een communicatietool dat aansluit bij hedendaagse communicatietechnologieën in de samenleving, als middel dat de autonomie van gedetineerden versterkt, als middel ter bevordering van de re-integratie en als (online) hulp- en dienstverlening dat bovendien digitale vaardigheden stimuleert. De ervaringen van gedetineerden brengen hierin enige nuance en geven de perceptie dat deze aanprijzingen 'maskers' zijn.

Als eerste is de belofte dat Prison Cloud een gevangenis veiliger maakt even broos als sterk. Gedetineerden geven aan een verminderd contact tussen hen en het personeel te ervaren. Dit kan een negatief effect hebben op de veiligheid. Volgens Van De Voorde en Bas (2011) is het net de uitwisseling tussen gedetineerde en beambte of hulpverlener dat zorgt voor een mate van controle en veiligheid. Het is paradoxaal te noemen dat een middel ter bevordering van de veiligheid net afbreuk doet aan de meest elementaire voorwaarde van veiligheid, namelijk constructieve interactie. In dit verband kan ook gesproken worden van een 'dehumanisering'. Menselijk contact wordt immers vervangen door digitale communicatie en de mogelijkheid tot contact in het algemeen wordt gesnoerd. De kans tot klein ontmoeten legt een gedetineerde het zwijgen op. Het recht op spreken wordt zo ontkend.

Als tweede komt ook het recht op 'modern speech' door Prison Cloud in het gedrang. De toegang tot ICT en meer bepaald tot internet wordt beschouwd als onderdeel van 'het moderne

spreken' (Branstetter, 2015). Internet volledig blokkeren ontnemt gedetineerden de kans zich te ontplooiën in een samenleving die niet meer als de zijne voelt.

Prison Cloud draagt als derde ook het masker van autonomie. Een gedetineerde zou door Prison Cloud zelfstandig een aantal handelingen kunnen uitvoeren, bijvoorbeeld een job zoeken of digitale vaardigheden aanleren. De documentenanalyse en de analyse van de interviews tonen eerder een responsabiliseringsverhaal. Gedetineerden worden aangesproken op de eigen verantwoordelijkheid. Het lijkt alsof een succesvolle re-integratie tot de responsabiliteit van de gedetineerde zelf behoort.

Ten vierde draagt Prison Cloud volgens beleidsdocumenten een re-integratiebevorderend potentieel in zich. Het is opmerkelijk dat de FOD justitie Prison Cloud – voor en bij aanvang van de implementatie – wikkelt in een jasje van re-integratie maar na verloop van tijd dit verhaal staakt. Betekent het zwijgen over re-integratie in de context van Prison Cloud het stopzetten van een verkooppraatje, of anders gezegd: het afwerpen van het re-integratiemasker? Of ziet justitie geen verband meer tussen Prison Cloud en een succesvolle re-integratie? Re-integratie wordt eerder minimalistisch ingevuld in beleidsdocumenten. Prison Cloud niet meer in verband brengen met re-integratie is daarom mogelijks een eerlijkere versie van Prison Cloud in tegenstelling tot de Vlaamse overheid die blijft geloven in een positief re-integratieverhaal van Prison Cloud.

Dit sluit aan bij de laatste te beantwoorden vraag: Hoe verhoudt Prison Cloud zich ten aanzien van het recht op hulp- en dienstverlening? De uitbouw van een kwalitatief hulp- en dienstverleningsaanbod wordt ingezet met het oog op een succesvolle re-integratie. Aan Prison Cloud wordt echter een minimalistische visie van re-integratie gekoppeld. De gemaakte analyses in dit onderzoek stellen dat Prison Cloud ook een beperkte bijdrage aan de hulp- en dienstverlening in zich draagt. Prison Cloud is een platform dat digitale diensten aanbiedt. Toch moet er omzichtig worden omgesprongen met Prison Cloud te omschrijven als (online) hulpverlening. Het is een middel om de hulpverlening te bereiken en zelfs om te communiceren met deze hulpverlening. Maar hulpverlening is in de eerste plaats een mensenwerk dat niet kan vervangen worden door een digitaal platform. Het recht van iedere gedetineerde op hulp- en dienstverlening impliceert de installatie van een welzijnsaanbod ten aanzien van de gedetineerde en zijn directe sociale omgeving (Van Haegendoren et. al., 2001). Prison Cloud kan een weg naar dit welzijnsaanbod betekenen maar Prison Cloud omschrijven als

hulpverlening zou te ver gaan en bovendien een minimalistische invulling van hulpverlening impliceren.

Wat betekent de installatie van Prison Cloud dan voor de hulp- en dienstverlening in detentie in relatie tot re-integratie? Dat Prison Cloud kansen en opportuniteiten biedt, hoeft geen betoog. Gedetineerden ervaren veel voordelen op vlak van telefonie of kantine. Het digitale dienstenplatform kan een aantal zaken vereenvoudigen, bijvoorbeeld het schrijven van rapportbriefjes. Duidelijk is wel dat Prison Cloud de hulp- en dienstverlening verandert. Vraag en antwoord naar en van diensten kan via een digitaal platform, er behoeft niet steeds face-to-face contact meer. De Vlaamse overheid spreekt over Prison Cloud als online hulp- en dienstverlening in detentie. Dit impliceert, volgens het IMPORT-model, het binnenbrengen van online hulp- en dienstverlening uit de vrije samenleving in detentie. Dit omvat de mogelijkheid online contact op te nemen met de VDAB, het CAW of het OCMW. De functie om contact op te nemen met de VDAB via een beveiligde website bijvoorbeeld is echter kort na de opstart van Prison Cloud afgesloten en tot op vandaag niet opnieuw geïmplementeerd. Ook de veelbesproken functie om op cel het juridisch dossier te raadplegen is tot op vandaag niet werkzaam. Belangrijke voorwaarden om de re-integratie te bevorderen zouden 'zelfredzaamheid stimuleren' en 'aanspreken op de responsabiliteit' zijn (Bocklandt, 2015). De afwezigheid van dergelijke functies beknot de mogelijkheid om zelfredzaam en verantwoordelijk het leven in eigen handen te nemen. Om de re-integratie van een gedetineerde te bevorderen is beroep doen op Prison Cloud alleen niet genoeg. In de samenleving gebeurt trajectbegeleiding, hulpverlening bij psychische problemen of het aanleren van Nederlands door face-to-face contacten. Waarom zou dat in de gevangenis niet meer kunnen? Het blijft belangrijk te investeren in face-to-face hulpverlening waarbij een afwisseling van 'offline' en 'online' hulpverlening een interessante piste kan zijn. Prison Cloud lijkt op dit moment niet tegemoet te komen aan de voorwaarden van re-integratie. Daarnaast kan gesteld worden dat Prison Cloud niet voldoet aan de omschrijving van (online) hulp- en dienstverlening.

Prison Cloud wordt mooi verpakt in het beleid en krijgt slechts een zeer technische invulling in de praktijk. Het mooie lint rond Prison Cloud beperkt het groeipotentieel dat Prison Cloud in zich kan dragen. ICT in detentie kan verschillende mogelijkheden bieden ten aanzien van hulp- en dienstverlening en bijdragen tot een succesvolle re-integratie. Het ICT-aanbod vandaag is echter minimalistisch ingevuld. De louter technische invulling die Prison Cloud vandaag krijgt is op zich niet problematisch. Het mooie lint is dat wel.

Bij wijze van samenvatting kan gesteld worden dat Prison Cloud vandaag slechts in beperkte mate een brug bouwt tussen samenleving en detentie. Prison Cloud kan een gemakkelijkere en efficiëntere weg betekenen naar hulp- en dienstverlening en draagt een beperkt aantal elementen in zich om re-integratie te bewerkstelligen. Maar Prison Cloud beschrijven als hulp- en dienstverlening en bovendien een middel tot re-integratie, is een brug te ver.

5.2. Beperkingen van het onderzoek en aanbevelingen voor verder onderzoek

Dit onderzoek kent enkele beperkingen. Zo werd het onderzoek enkel uitgevoerd in de gevangenis van Beveren. Elke gevangenis kent zijn eigen patronen en beleid die verschillend kan zijn van een andere gevangenis. Een verrijking van dit onderzoek kan bereikt worden door de context van de gevangenis van Leuze ook mee te nemen. Onderzoek doen in de gevangenis van Beveren impliceert daarnaast ook onderzoek met mannelijke gedetineerden. Het zou interessant zijn de beleving van vrouwelijke gedetineerden hierin te kunnen meenemen. Daarnaast werd er een documentenanalyse uitgevoerd. Deze beleidsdocumenten zijn tekstuele bronnen die steeds voor interpretatie vatbaar kunnen zijn. Een gesprek met beleidsmedewerkers die kennis hebben omtrent dit thema zou een goede aanvulling kunnen zijn om bepaalde teksten te duiden. Als laatste is Prison Cloud uniek in de wereld. België positioneert zich als één van de koplopers op vlak van digitalisering in detentie. De literatuur over digitalisering in detentie is bijgevolg nog beperkt. Er is dus geen ruim scala aan bronnen specifiek over een systeem als Prison Cloud verzameld kunnen worden.

Verder onderzoek in dit thema zou de lange termijn effecten van Prison Cloud kunnen onderzoeken of een vergelijkende studie doen met een gevangenis zonder Prison Cloud met betrekking tot de hulp- en dienstverlening. Vervolgens zou een specifiek onderzoek gericht op de ervaring van anderstalige gedetineerden kunnen leiden tot interessante inzichten. Daarnaast zou het in beeld brengen van het perspectief van de hulpverleners in een gedigitaliseerde gevangenis een zeer interessant onderzoek kunnen bieden. Onderzoek dat polst naar de beleving van hulpverleners in relatie tot Prison Cloud zou hierin een belangrijke aanvulling zijn.

Bibliografie

Algemeen Coördinerende Diensten. (2016). Aanbod hulp- en dienstverlening in de gevangenis van Beveren. Wat kan je hier allemaal doen en bij wie kan je terecht? Departement Welzijn, volksgezondheid en gezin, afdeling Welzijn en Samenleving.

Baarda, B. (2014). Dit is onderzoek! Handleiding voor kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Noordhoff Uitgevers, Groningen/Houten

Barreiro-Gen, M. & Novo-Corti, I. (2015). Collaborative learning in environments with restricted access to the internet: Policies to bridge the digital divide and exclusion in prisons through the development of the skills of inmates. *Computers in human behaviour*, Elsevier, 51 (2015) 1172–1176.

Belga. (2015). Eindelijk: overbevolking Belgische gevangenissen neemt af. Het Nieuwsblad. Geraadpleegd op 18 november 2016 van http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20161003_02499001

Beyens, K. (2015). PrisonCloud. Een ICT platform voor de Belgische gevangenissen. *Panopticon*, 36(2), 122-126.

Bocklandt, P. (2016). Mogelijkheden en aanbevelingen i.v.m. online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden. Op weg met of zonder Prison Cloud op elke cel. *Werkgroep online hulp- en dienstverlening voor gedetineerden*. Arteveldehogeschool.

Bocklandt, P., Adriaensen, E., De Zitter, M., Sap, H. & Vandecasteele, A. (2014). Bouwestenen voor een Vlaams actieplan onlinehulp. *Leuven: Steunpunt welzijn, volksgezondheid en gezin*.

Bouverne- De Bie, M. & Roose, R. (2008). Forensisch Welzijnswerk: meer dan humane detentie! *Panopticon*, 2, 1-5.

Bouverne- De Bie, M. (2001). Sociale integratie als beleidsdoelstelling. *Ethiek en Maatschappij*. Jaargang 4, Nummer 4, 45-58. Geraadpleegd op 17 november 2016 van http://www.ethiekenmaatschappij.ugent.be/wp-content/uploads/2012/07/EM_44-2001-Bouverne-De-Bie.pdf

Bouverne- De Bie, M., Roets, G. & Roose, R. (2011). Irony and Social Work: In Search of the Happy Sisyphus. *British Journal of Social Work*. 1–16. Doi:10.1093 /bjsw /bcr163.

Bouverne-De Bie, M., Roose, R. & Bradt, L. (2007). De nieuwe jeugdbeschermingswet: nood aan een forensisch perspectief. *Panopticon*, 28(6), 68-79.

Boxtaens, J. (2014). Sociaal werk: het eeuwige spanningsveld tussen emancipatie en disciplineren. Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.

Brans, M., Facon, P. & Horst, D. (datum). Beleidsvoorbereiding in een lerende overheid: stand van zaken.

Branstetter, B. (2015). The case for Internet access in prisons. The Washington Post. Geraadpleegd op 15 mei 2017 van https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2015/02/09/the-case-for-internet-access-in-prisons/?utm_term=.8c077b02e019

Brosens, D. (juli 2015). Participation in prison programmes. Profile of (non-) participants, encouraging and discouraging factors. Vrije Universiteit Brussel.

Bureau of Prisoners, (n.d.). Trulincs Topics. Geraadpleegd op 20 februari van <https://www.bop.gov/inmates/trulincs.jsp>

Burford, G. & Adams, P. (2015). Restorative justice, responsive regulation and social work. *Journal of Sociology and Social Welfare*. 31(1), 7–26.

Champion, N. & Edgar, K. (2013). Through the gateway: How computer transform rehabilitation. London, Prison Reform Trust.

Chui, W.H. & Chan, H.C. (2014). Juvenile offenders' perception of probation officers as social workers in Hong Kong. *Journal of Social Work*, 14(4), 398-418. doi: 10.1177/1468017313478291

Claes, B. & Brosens, D. (2015). Verdiepingen en verschuivingen in het hulp- en dienstverleningslandschap aan gedetineerden. Reflecties bij het nieuwe strategisch plan 2015-2020. *Panopticon*, 36 (6), 519-534.

Claes, B. (2006). Herstelgericht forensisch welzijnswerk: de sleutel of het slot op de deur? *Panopticon*, 30, 66-69.

Davis, C., Bahr, S. & Ward, C. (2012). The process of reintegration: Perceptions of what helps prisoners reenter society. *Sage Journals*, 13(4) 446–469. doi: 10.1177/1748895812454748

De Redactie. (2014). Gevangenen in Beveren omzeilen beveiligd netwerk. Geraadpleegd op 13 mei 2017 van <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/oostvlaanderen/1.2100636>

De Redactie. (2015). Belgische gevangenen in Tilburg keren terug naar ons land. Geraadpleegd op 18 november 2016 van <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2467129> (Zico Saerens)

De Standaard. (2014). Gevangenen mailen 'vrijuit', ondanks beveiligd internet. Geraadpleegd op 7 mei 2017 van http://www.standaard.be/cnt/dmf20140924_01286182

Ebo Enterprises. (2016). Wat is Prison Cloud? Geraadpleegd op 18 november 2016 van <http://www.ebo-enterprises.com/nl/prisoncloud>

emailprisoner.com. Geraadpleegd op 20 februari van http://www.unilink-technology-services.com/NOMS_Report.pdf

Farall, S. (2008). 'Desistance', in: Jewkes, Y. & Bennett, J. (Eds.), Dictionary of prisons and punishment, Cullompton: Willan.

Foucault, M. (1977). Discipline and punish: The Birth of the prison. Harmondsworth: Penguin.

Geens, K. (2015). Algemene beleidsnota Justitie. Belgische kamer van volksvertegenwoordigers.

Geens, K. (2015). Justitie dringt overbevolking gevangenissen eindelijk terug. Minister van Justitie Koen Geens. Geraadpleegd op 18 november 2016 van <https://www.koengeens.be/news/2015/06/24/justitie-dringt-overbevolking-gevangenissen-eindelijk-terug>

Geens, K. (2015). Tralies uit de weg en thuisfront. (Toespraak). Geraadpleegd op 14 december 2016 van <https://www.koengeens.be/news/2015/10/27/toespraak-tralies-uit-de-weg-en-thuisfront>

Gemengde Commissie. (2015). Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Strategisch plan 2015-2020. *Vlaamse Overheid, afdeling Welzijn en Samenleving*. Geraadpleegd via <https://teddykw2.files.wordpress.com/2012/05/qualitative-researchfrom->

Gevangenis Beveren. (2014). Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. De Vlaamse Gemeenschap in de gevangenis. *Jaarverslag 2014*. Geraadpleegd op 14 december 2016 van http://www4.vlaanderen.be/wvg/welzijnsamenleving/hulpaangedetineerden/jaarverslagen/Documents/2014/od_jv-beveren_20150515.pdf

Gibens, S. (maart 2013). Recht in het sociaal werk. Hoe sociaal werk tot zijn recht kan komen. POW Alert. Jaargang 39. Nummer 1.

Glesne, C. (2011). Prestudy tasks: Doing what is good for you. In G. Van Hove & L. Claes (Ed.) Research and educational sciences: A reader about useful strategies and tools. Harlow: Pearson, 1-36.

Goedbloed, B. (2014). Video over 'Prison Cloud'. Geraadpleegd op 10 april 2017 van <https://www.youtube.com/watch?v=eIFAtAM-nF4>

Hellemans, A., Aertsen, I. & Goethals, J. (juni 2008). Externe evaluatie strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Eindrapport. Katholieke Universiteit Leuven.

Helsper, E. J. (2012). A corresponding fields model for the links between social and digital exclusion. *Communication Theory*, 22(4), 403–426.

Hilarides, B. (2012). Is het onvoorwaardelijk basisinkomen haalbaar in Nederland? Een onderzoek naar de mogelijkheden tot invoering van het onvoorwaardelijk basisinkomen aan de hand van de beleidsanalytische toets van de Raad van State. Open Universiteit Nederland.

Interdepartementale Commissie. (2000). Strategisch plan van de Vlaamse Gemeenschap: missie, krachtlijnen, ambities, strategieën en kritische succesfactoren. *Vlaamse Regering*.

Jewkes, Y. & Johnston, H. (2009). Cavemen in an era of speed-of-light technology: Historical and contemporary perspectives on communication within prisons. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 48, 132-143. Doi:10.1111/j.1468-2311.2009.00559.x/full

Jewkes, Y. (2002). *Captive Audience: Media, Masculinity and Power in Prisons*, Cullompton: Willan.

Jewkes, Y. (2008). 'The role of the internet in the twenty-first century prison: insecure technologies in secure spaces', in: Aas, K.F., Oppen Gundhus, H. & Mork Lomell, H. (Eds.), *Technologies of insecurity: The surveillance of everyday life*, London: Routledge-Cavendish.

Johnston, R. (2005). 'Brave new prisons: the growing social isolation of modern penal institutions', in: Liebling, A. & Maruna, S. (Eds.), *The effects of imprisonment*, Cullompton: Willan.

Justitie. (2005). Basiswet betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden. Geraadpleegd op 17 november 2016 van http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2005011239

Lohman, J. & Raaff, H. (2003). *In de frontlinie tussen hulp en recht* (2nd ed.). (Rev. ed.) Nederland: Uitgeverij Coutinho.

Loucks, N. (2007). *No one knows: offenders with learning difficulties and learning disabilities - review of prevalence and associated needs*. Prison Reform Trust, London.

Morgan, M. & Kett, M. (2003). *The prison adult literacy survey. Results and implications*. Irish Prison Service. Geraadpleegd op 18 maart 2017 van http://www.iprt.ie/files/adult_literacy_survey.pdf

Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven, Acco.

NOMS. (2009). *Evaluation report following survey of prisoners on use of emailprisoner.com*. Geraadpleegd op 20 februari van http://www.unilink-technology-services.com/NOMS_Report.pdf

Nuytiens, A., Christiaens J., Eliaerts, C. & Brolet, C. (2006). *Trajecten van uithandengegeven jongeren in het strafrecht*. Gent: Academia Press.

Organieke Wet betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn. (5 augustus 1976). Geraadpleegd op 19 november 2016 van http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1976070801&table_name=wet

Paterson, N. (2013). Het Vlaamse decreet hulp- en dienstverlening aan gedetineerden: tussenhalte of eindstation? *Fatik*. Geraadpleegd op 17 november 2016 van <https://www.kennisplein.be/Pages/Het-Vlaamse-decreet-hulp--en-dienstverlening-aan-gedetineerden--tussenhalte-of-eindstation.aspx>

Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 3th ed. Thousand Oaks, CA: Sage.

Peters, C. (2011). Social work and juvenile probation: historical tensions and contemporary convergences. *Social Work*, 56(4), 355-365.

Raad van Europa. (1987). *The European Prison Rules*.

Reulink, N. & Lindeman, L. (2005). *Kwalitatief Onderzoek*. Dictaat Kwalitatief Onderzoek.

Roberts, A. & Brownell, P. (juli 1999). A century of forensic social work: bridging the past to the present. *Social Work*; 44, 4; ProQuest pg. 359.

Roose, R. (2015). *Maatschappelijke Dienstverlening*. Forensisch Welzijnswerk. Powerpointpresentatie.

Roose, R., Vander Laenen, F., Aertsen, I. & Van Garsse, L. (2012). *Handboek Forensisch Welzijnswerk*. Gent, België: Academia Press.

Sen, A. (2000). Social exclusion: concept, application and scrutiny. *Social Development Papers*, No. 1. Manila: Asian Development Bank.

Snacken, S. (2007). *Penal policy and practice in Belgium*. University of Chicago. Doi: 0192-3234/2007/0036-0005510.00.
[start-to-finish.pdf](#)

Sunstein, C. R. (2003). *Why societies need dissent*. Cambridge, MA: Harvard University Press

Sykes, G.M. (1958). *The society of captives: A study of maximum security prison*. NJ: Princeton University Press.

Technology Services. (2017). *Emailprisoner*. Geraadpleegd op 20 februari 2017 van <http://www.emailprisoner.com/index.cfm>

Tickle, L. (2010). Distance learning breaches prison walls. *The Guardian*. Geraadpleegd op 18 maart 2017 van <https://www.theguardian.com/education/2012/feb/20/distance-learning-for-prisoners>

Turley, C. & Webster, S. (2010). Implementation and delivery of the Test Beds Virtual Campus Case Study. NatCen: National Center for Social Research.

Van Campfort, S., Demeersman, T. & Nuyts, K. (2009). Hulpverlening in detentiecontext. Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.

Van De Steene, S. (2014). Video 'Prison Cloud'. Geraadpleegd op 10 april 2017 via <https://www.youtube.com/watch?v=eIFAtAM-nF4>

Van De Voorde, R. & Bas, R. (2011). Gevangenismanagement voor dummies. *Panopticon*, 32(4), 42-47.

Van Haegendoren, M., Lenaers, S. & Valgaeren, E. (2001). Onderzoek naar de behoeften van gedetineerden aan maatschappelijke hulp- en dienstverlening. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Welzijn.

Van Hove, G. & Claes, L. (2011). *Qualitative Research and Educational Sciences: A reader about useful strategies and tools*. Pearson.

Vander Laenen, F. & Polfliet, K. (2009). Het forensisch welzijnswerk in Vlaanderen, een stand van zaken. *Welzijnsgids*, Mechelen.

Vanthuyne, T. & Roose, R. (2004). Forensisch welzijnswerk mét kwaliteit. *Alert*, 30(2), 74-82.

Vlaamse Gemeenschap. (n.d.). Samenwerking Vlaamse Gemeenschap - justitie inzake hulp- en dienstverlening aan gedetineerden.

Vlaamse Overheid. (2013). Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening in detentie.

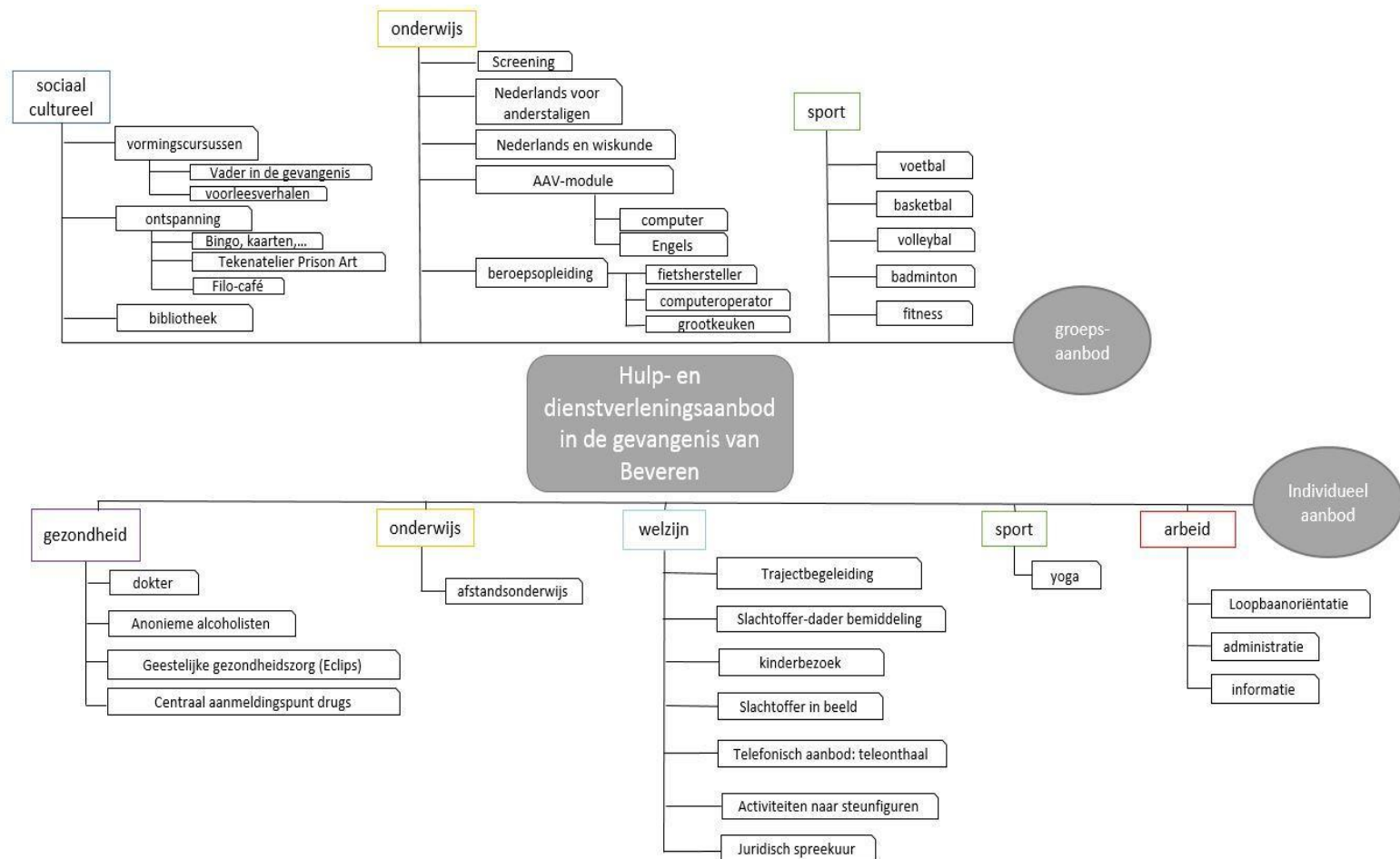
Wilson, D. (2008). Prison: the Scandinavian exception. *The Guardian*. Geraadpleegd op 18 maart 2017 van <https://www.theguardian.com/commentisfree/2008/oct/18/prisonsandprobation-norway>

Yin, R.K (2011). *Qualitative Research from Start to Finish*. New York: The Guilford Press.

Zeckhauser, R. & Robert, C. (2011). The Methodology of Normative Policy Analysis. *Journal of Policy Analysis and Management*. DOI: 10.1002/pam.20578

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht hulp- en dienstverlening gevangenis van Beveren

Bijlage 2: Toelating onderzoek gevangenis van Beveren

Federale Overheidsdienst
Justitie

Directoraat-generaal
Penitentiaire Inrichtingen EPI
Dienst Managementondersteuning

Joline Van Steenberghe

CONTACT Marijke D'haeseleer, administratief assistent
TEL 02 542 82 57
FAX 02 542 82 84
E-MAIL marijke.dhaeseleer@just.fgov.be
ADRES Willebroekkaai 33, 1000 Brussel
DATUM 15 december 2016
KOPIE aan de betrokken gevangenis

BETREFT ONDERZOEK – Joline Van Steenberghe

Geachte,

In antwoord op uw schrijven van 29 november 2016 betreffende uw vraag tot onderzoek als masterstudent Pedagogische Wetenschappen afstudeerrichting Sociale Agogiek aan de Universiteit te Gent in het kader van uw thesis met als onderwerp de digitalisering in detentie – het gebruik van Prison Cloud – en de verhouding tot anderstalige gedetineerden, kan ik u mededelen dat u de toestemming krijgt tot het interviewen van gedetineerden in de gevangenis van Beveren op voorwaarde dat :

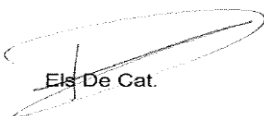
alle verzamelde informatie verkregen en gebruikt wordt conform de wet op de privacy en bescherming van persoonsgegevens.

- de gedetineerde vrijwillig deelneemt
- de gedetineerde op elk moment kan beslissen om zijn medewerking stop te zetten

De onderzoeksperiode loopt van februari tot mei 2017.

Voor verdere praktische afspraken kan u contact opnemen met de heer Bart De Lepeleire, directeur, op het nummer 03/253.44.11.

Met vriendelijke groet,

Els De Cat.

Bijlage 3: Uitnodiging en uitleg over het onderzoek via Prison Cloud

Hallo

Mijn naam is Joline. Ik ben een student in het laatste jaar Sociaal Werk.
Voor een eindopdracht zoek ik mensen die hun mening willen geven over Prison Cloud.

Ik neem een interview van je af.

Hoe werkt een interview?

- Ik stel een vraag over Prison Cloud.
- Je geeft een antwoord als je wilt.
- Je hoeft niet op elke vraag te antwoorden.
- Er is niemand anders bij.
- Je mag stoppen wanneer je wilt.
- Ik schrijf je naam niet op. Het is anoniem.
- Het interview wordt opgenomen. Alleen ik kan het interview beluisteren.
- Het interview duurt een uur.

Welke vragen?

- Wanneer gebruik je Prison Cloud?
- Waarvoor gebruik je Prison Cloud?
- Vind je Prison Cloud handig?
- Wat vind je goed aan Prison Cloud?
- Wat vind je niet goed aan Prison Cloud?
- ...

Wil je graag meewerken?

Stuur een rapportbriefje naar Sara.

Je krijgt een datum en uur.

Vriendelijke groeten

Joline

Bijlage 4: Informed consent

Beste

Je neemt deel aan een interview. Hieronder staat informatie over je rechten tijdens en na het interview.

Deelname

Je deelname aan het onderzoek is vrijwillig. Je hebt het recht je deelname te stoppen op elk moment. Je hoeft hiervoor geen reden op te geven. Het interview zal worden opgenomen (audio-opname).

Vertrouwelijkheid

Alles wat tijdens het interview wordt besproken, wordt in vertrouwen behandeld. Het wordt enkel gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Persoonlijke gegevens, zoals je naam, worden niet opgenomen in de rapportering.

Resultaten

De resultaten van het interview worden verwerkt in een masterproef. Je kan een exemplaar vragen.

Indien je nog vragen hebt, kan je deze steeds stellen.

Vriendelijke groeten
Joline

Toestemmingsformulier

Ik verklaar hierbij dat ik

1. De uitleg over het onderzoek heb verkregen en begrepen en dat mij de mogelijkheid werd gegeven om bijkomende uitleg te verkrijgen;
2. Uit vrije wil deelneem aan het onderzoek;
3. Op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten zonder dat ik hier een reden voor moet opgeven;
4. De toestemming geef om het gesprek op te nemen (audio-opname)

Gelezen en goedgekeurd.

Datum:

Naam:

Handtekening:

.....

